

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ'.

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 1 ΤΟΥ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ 1912

ΑΡΙΘΜΟΣ 488

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ-
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ πρὸς τὸν κ. Πάλλη.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Ἡ τιμὴ καὶ τὸ χρῆμα (συνέχεια).

Γ. ΚΑΜΠΥΣΗΣ. Τὸ δαχτύλιδι τῆς μάνας (συνέχεια).

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά — Πρωτότυπα ἔργα.

Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ. Πετράρχη Σονέτο 102 (le caldi sospiriti).

Α. ΤΡΑΝΟΣ. Ἡ μόρφωση τῶν ἐργατῶν (τέλος).

Χ. ΧΡΙΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. Δημοτικισμός καὶ μπουρζουαζισμός.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ. — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ. —

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΠΟΥΡΖΟΥΑΖΙΣΜΟΣ

Ὅποιος φοβᾶται τὸ γελοῖο, δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθεια.

Τουργκένεφ.

Τί εἶναι ὁ δημοτικισμός; Ἀφρεση γλωσσική, κοινωνική, μεταρρυθμιστική ἰδεολογία; κόμμα πολιτικό; Κάτι παραπάνω ἀπὸ ἅλα αὐτά, κάτι πού ἅλα αὐτά τὰ περιέχει. Ἄλλαγμα, ξανακαινούργημα τῆς συνείδησης τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, καθαρασμένης σὲ ἅλες τίς γωνιές ἀπὸ μούχλες καὶ ἀράχνες ἱστορικές. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἕνας διαφορετικὸς τρόπος τοῦ αἰσθάνεσθαι, τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ θέλειν. Ὁ γνήσιος δημοτικιστὴς θέλει ἢ ζωὴν του καὶ ἢ ζωὴν τῆς κοινωνίας του νὰ πάψει νὰ εἶναι ἱστορική, μιμητική καὶ ἐξωτερική, νὰ γίνῃ σύγχρονη, ἐσωτερική, ἀληθινή, ζωντανή. Μᾶλλον ὅτι θέλει ἢ ἑλληνικὴ κοινωνία νὰ ἐκδηλώσῃ δική της σημερινὴν πραγματικὴν πολιτισμὸν.

Μέσα σ' αὐτὰ ἢ γλώσσα τί ρόλο παίζει; Διπλῶς. Πραγματικὸν καὶ συμβολικὸν μαζί. Ἡ ἀνυπαρξία ἀληθινοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, δηλαδή ἢ ἀχαμνὴ ἐξωτερικὴ μίμηση, ἢ ψευτιά τῆς ζωῆς μας, ἢ ἠθικὴ σύγχυση, ἢ ἀναρχία καὶ τὸ ἀνακάτωμα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἢ ἀνεπιστημοσύνη τῶν δηθεν μορφωμένων καὶ ἢ ἀμάθεια τοῦ λαοῦ, ἅλα ἐτοῦτα ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ὀφείλονται σὲ μιὰ μοναδικὴν αἰτία. Στὴν ἱστορικὴ σχολαστικὴ παράδοση τῆς φυλῆς μὲ τὴν ἀτυχεμένην γλώσσαν τῆς. Αὕτη ἢ τεχνικὴ γλώσσα στάθηκε ὀλωσδιόλου ξένη πρὸς τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀγράμματου λαοῦ καὶ οἱ γραμματισμένοι ἐξαιτίας τῆς δὲν ἐμόρφωσαν κανένα ἀληθινὸν νεοελληνικὸν πολιτισμὸν γιὰ νὰ τὸν ἐκδηλώσῃ.

Μὰ ἢ γλώσσα, καθὼς εἶπαμε, εἶναι καὶ σύμβολο γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ δημοτικισμοῦ. Ὁ σχολαστικισμὸς ἐπνίξε κάθε ἀληθινὸν φανέρωμα τῆς ζωῆς μας καὶ ἢ ψευτιά ἐγένε ἀπαραίτητος ὄρος γιὰ τὸ συγκράτημα καὶ τὸ ζετύλιγμα τῆς δικῆς του πραγματικότητος ἀπάνω στὴν ψεύτικη βᾶσιν τῆς. Ὁ νεοελληνας, ὁ γραμματισμένος ἔννοῶ, γιὰ ἅλα τὰ πράματα πού σχετίζονται μὲ τὴν ζωὴν του τὴν ἀτομικήν, τὴν κοινωνικήν, τὴν πολιτικήν, τὴν ἔθνην, ἔχει ἔννοιες ἀόριστες, συγχυσμένες, πάρα πολὺ ἀλληλοσυγκρουόμενες καὶ ψεύτικες. Χτυπώντας λοιπὸν ὁ δημοτικισμὸς τὸ φόρεμα τῶν ψεύτικων ἔννοιῶν δηλαδή τὴν γλώσσαν, θέλει νὰ χτυπήσῃ τὴν ἴδιαν τὴν ψευτιά. Ἡ γλώσσα γιὰ μᾶς εἶναι ὅτι οἱ εἰκόνες γιὰ τοὺς βυζαντινοὺς εἰκονομάχους. Μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι ἢ καθαρεύουσα δὲν εἶναι ἀπλῶς μιὰ ἐκδήλωση τῆς ψευτιάς μας ἀλλὰ καὶ ἢ κυριώτερη αἰτία. Καὶ δημοτικισμὸς θὰ πει ἐπανάσταση ἐναντίαν στὴν παράδοση καὶ στὸ σύνολο κοινωνικὸν καθεστῶς πού αὕτη ἐδημιούργησε.

Αὐτὰ εἶναι γνωστά. Τὰ εἶπαμε μόνο γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ προχωρήσουμε παρακάτω. Καὶ τὸ ρῶτημα εἶναι πῶς θὰ μπορέσῃ ὁ δημοτικισμὸς νὰ πνίξῃ τὴν φαρμακερὴν παράδοση, πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ ἐπικρατήσῃ.

Μερικοὶ δταν τοὺς θέσεις τὸ ζήτημα τοῦτο σοῦ ἀπαντοῦν: Ἄνάγκη νὰ τραβήξουμε πρὸς τὸ μέρος μας ὅσο μποροῦμε περισσότερους ἀπὸ τοὺς μορφω-

μένους. Νομίζω, για να μιλούν έτσι, πώς δεν πρόσεξαν πολύ στα πράματα.

Πρώτα-πρώτα έχουμε να παρατηρήσουμε ότι τώρα δέκα-δώδεκα έτη από τα Ευαγγελικά και δώθε, χρόνος δεν πέρασε και να μη γίνει φασαρία για τα γλωσσικά. Συλλαλητήρια έγιναν, άνθρωποι σκοτώθηκαν, έπεσαν κυβερνήσεις. Κι ούτε περνά μήνας που να μη γράψουν κάτι οι έφημερίδες. Ύστερα από τόσο κακό το να υπάρχουν γραμματισμένοι που δεν είχαν την περιέργεια να ζητήσουν ένα βιβλίο και να γνωρίσουν το ζήτημα σημαίνει ότι είναι άνθρωπισκοί απορροφημένοι από τη ζωούλα τους, που δεν έχουν καμμιά δίψα να μάθουν τίποτα, γιατί δεξω από τον έαυτό τους δε δίνουν για τίποτα δεκάρα. Όταν όμως εξετάσουμε έπιμελέστερα το φαινόμενο τούτο, παύουμε να το βλέπουμε τόσο άπλό, βρίσκουμε πώς οι αίτιες του δεν είναι μόνο έπιτάλκρια ρωμαϊκές, είναι και βαθύτερα ανθρώπινες. Για να το καταλάβουμε καλύτερα, ας ρήξουμε μιά ματιά μέσα στο δικό μας κύκλο.

Φίλοι της δημοτικής λογογράφου, δημοσιογράφοι, άπλως θεωρητικοί ή διλεττάντηδες παντού είναι σήμερα πολλοί, σωστοί δημοτικιστές όμως, θέλω να πω άνθρωποι μπασμένοι δλόκληροι στο δημοτικισμό και άφωσιωμένοι ψυχή και σάρκα στον άγώνα του είναι λίγοι, ελάχιστα. Όλοι οι όπαδοί συμφωνούν τουλάχιστο σε τούτα τα δυο ότι με την καθαρύουσα ούτε φιλολογία ούτε άληθινή δημοτική εκπαίδευση μπορεί να υπάρξει, ενώ όμως, και μόνο σ' αυτά αν περιοριστούμε, ο άγώνας για τη δημοτική γλώσσα προβάλλει με τέτια έθνική και κοινωνική σημασία, οι περισσότεροι απ' αυτούς πολύ λίγο σκοτίζονται κι όταν τύχει καμμιά από τις συνειθισμένες γλωσσικές φασαρίες, έχουν τη φρονιμάδα να άδιαφορεύν, να σπαίνουν δλότελα και κάποτε μάλιστα και να άπαρνιούνται την ιδέα. Γιατί αυτό; Γιατί η καθαρύουσα έγινε πιά μπουρζουαζικό κοινωνικό, όχι άπλως γραμματειακό καθεστώς. Κ' είναι κάπως εύκολο να είσαι φιλολογικός επαναστάτης, πολύ δύσκολο όμως και δυσάρεστο να τ' άβάζεις με την κοινωνία σου και με την επικρατούσα τάξη. Άς εξηγηθούμε καλύτερα έδω.

Όταν ύστερα από τη διδασκαλία του Κοραή και τη μεταγενέστερη παρεξήγησή της τα έλληνικά γράμματα πήραν όριστικώς το γνωστό στραβό δρόμο, η καθαρύουσα άποτελούσε βέβαια μέρος του τότε ούτοπιστικού έλληνικού μεγαλοϊδεατισμού, κυρίως όμως άνηκε στη γραμματειακή παράδοση. Και τον καιρό εκείνο ή έφτανησιώτικη δημοτική λογοτεχνία παρουσιάζονταν στους λίγους που τη γνώριζαν άπλως ως αντίθετη γραμματειακή παρά-

δοση. Τίποτ' άλλο. Άφότου όμως ετινάχτηκε το Ταξίδι του Ψυχάρη και εξαιτίας του σημειώθηκε και στην άλλην Ελλάδα κάποια άπότομη κίνηση για τη δημοτική γλώσσα, ή σχολαστική παράδοση έμπηξε τις φωνές και τότε ή άπάνω στην παράδοση θρονιασμένη άστική κοινωνική τάξη ένδιαφέρθηκε, ο κληρος, ο φυσικός της σύμμαχος έσυγκινήθηκε, έδγαλαν την καθαρύουσα από τη γραμματειακή της θέση και την έβαλαν σε τόπο άσφαλέστερο, κάνοντας την αναπόσπαστο μέρος της μπουρζουαζικής ιδεολογίας πλάι στις άλλες έννοιες της μπουρζουαζικής τωνα πατριδας, θρησκείας και ήθικης. Η καθαρύουσα άποτελει πιά στοιχείο του έλληνικού μπουρζουαζισμού.

Νά γιατί, αν και οι περισσότεροι λογοτέχνες σήμερα είναι δημοτικιστές, ή κοινωνική θέση της καθαρύουσας μένει άτράνταχτη. Νά γιατί, αν και οι περισσότεροι δημοσιογράφοι είναι δημοτικιστές, έχουν τ' άχέρια και τη γλώσσα δεμένα και το χειρότερο δεν υπάρχει ακόμα ούτε μιá καθημερινή δημοτική έφημερίδα. Νά γιατί, οι πολλοί από τους φίλους της δημοτικής είναι τόσο άδιάφοροι ή και άπιστοι ακόμα. Δέν είναι επαναστάτες, είναι μπουρζουάδες ως το κόκκαλο, που κάνουν τους δημοτικιστές για να φαίνονται μοντέρνοι. Η καθαρύουσα όμως τους χρειάζεται, είναι κεφάλαιο κοινωνικής έπιτυχίας και άρριδισμού, φαντάζει στα σκλόνια που συχνάζουν, κουδουνίζει εύάρεστα στο κοινοβουλευτικό και στο δικανικό βήμα, έπιτρέπει την κενολογία, όταν δεν έχουμε να πούμε τίποτα πραγματικό, άναπληρώνει τα συλλογιστικά χάσματα και άποσκεπάζει τη διανοητική άσυναρτησία.

Ποιοί τότε άπομένουν άληθινοί δημοτικιστές; Οι έκλεκτότεροι πνευματικώς. Έκείνοι που έχουν να πουν κάτι και μισούν την καθαρύουσα, γιατί θολώνει τα πράματα, γιατί έπιτρέπει στους τενεκέδες και μπαγαπόντηδες να φαίνονται πώς κάτι λένε κι αυτοί. Οι έκλεκτότεροι ψυχικώς. Έκείνοι που δεν άνέχονται τη φιλολογική, κοινωνική και πολιτική ψευτιά που έδημιούργησε ή μπουρζουαζική καθαρύουσα κι ούτε καταδέχονται να συμμορφωθούν στην κοινωνική τους ζωή με την άρριδιστική μπουρζουαζική ήθική της. Θα πούν ίσως, παντού ο μπουρζουαζισμός είναι συντηρητικός, παντού έχει μέσα του έναν άνήθικο άρριδισμό: τί φταίει έδω ή καθαρύουσα; Δέν ξέρω αν φταίει και πόσο, βλέπω μόνο πώς ο έλληνικός μπουρζουαζισμός έπροσάτεψε την καθαρύουσα, πώς ή φκιασιδωμένη αυτή Κυρία παίζει μεγάλο ρόλο στην έλληνική μπουρζουαζική ιδεολογία. Αυτά άρκούν για να θεωρηθεί σύμβολο του μπουρζουαζικού μας καθεστώς, καθώς ή δη-

μοτική έγινε σύμβολο της δημοτικιστικής ιδεολογίας.

Είναι λοιπόν πραγματικοί δημοτικιστές εκείνοι που έχουν κάποιο ζωϊκό συμφέρο να είναι και που γι' αυτό άκριτως αισθάνονται αυτή την ανάγκη. Οι άλλοι είναι φαινομενικοί μόνο, γιατί ίσα-ίσα έχουν αντίθετο συμφέρο.

Από τα προηγούμενα βγαίνουν, νομίζω, μερικά συμπεράσματα. Ότι αληθινοί δημοτικιστές είναι λίγοι, γιατί πάντα είναι εκείνοι που έχουν πνευματική αξία ή χαρακτήρα. Ότι η προσπάθεια να τραδηχτούν με το μέρος τους οι ώριμοι μορφωμένοι είναι και μάταιη και άνωφελη. Ότι από τους νέους, τους μόνους που αξίζει τον κόπο να προσηλυτίζουμε, για τους ίδιους λόγους (που ίσως όλοένα γίνονται ισχυρότεροι) εκείνοι που θα γίνουν δημοτικιστές στα γεμάτα, θα είναι πάντα λιγστοί και διαλεχτοί. Ότι κάθε φορά, που θα θέλουμε να κάνουμε κάτι, ή αντίθετη μεγάλη πλειονοψηφία, δηλαδή ο μπουρζουαζισμός με τα πλήθη που ξεσιμλώνει εν όνοματι της πατρίδας και της θρησκείας, θα μάς χτυπά κατακέφαλα. Ότι το ζήτημα, πώς οι λίγοι δημοτικιστές θα γίνουν πολλοί για να επιδληθούν επιτέλους, πρέπει να μάς άπασχολήσει στα σοβαρά, γιατί αλλιώς ο άγωνας μάς θα παρουσιάξει το τραγικά κωμικό θέαμα μιάς έργασίας επίμονης και άγονης σε άποτελέσματα από λίγους φανατικούς ανθρώπους. Και στο ζήτημα τούτο νομίζω ότι καθέννας από κείνους που ειλικρινώς ενδιαφέρονται για το δημοτικισμό πρέπει να πει τή γνώμη του καθαρά και στρογγυλά και μελετημένα. Είναι ανάγκη επιτέλους να γνωρίσουμε ό ένας τού άλλου τή σκέψη, να δούμε αν μπορούν να μπουδν σ' ένα πρόγραμμα, να συνεννοηθούμε, να οργανωθούμε σε κόμμα, να συστηματοποιηθούμε. Ως τώρα είμαστε φύλλα φτερά, καθέννας κι άπάνω του. Από ένα τέτιο σκόρπισμα ίδεών, ψυχών, ανθρώπων, τί μπορεί να βγει; Και πρδ παντός πώς μπορεί μιά τέτια άναρχία, πολυμορφία και άποκέντρωση να παλαίψει και να ρήξει κάτω ένα οργανωμένο μακροχρόνιο κοινωνικό καθεστώς, που τδ έδημιούργησε μακρά σχολαστική παράδοση και σήμερα έχει πάρει μπουρζουαζική μορφή; Με τί δικαίωμα επιτέλους έρχεσαι να γκρεμίσεις κάτι, ενώ δέν είσαι ώριμος να βάλεις στη θέση του κάποιο άλλο;

Γιά όλα αυτά είναι ανάγκη οι δημοτικιστές να μιλήσουν και να ζητήσουν να συνεννοηθουν άναμεταξύ τους.

Η δική μου γνώμη είναι πάλι άφου άποκλείονται νάρθουνε στα σωστά μαζί μάς; οι μορφωμένοι και γενικώτεροι οι μπουρζουάδες, κι άφου αυτοί μάς καταπνίγουν κάθε φορά, σέρνοντας με ψευτιές τδ λαδ μαζί τους, είναι ανάγκη, για να γίνουμε κοινωνικώς ισχυροί, να αντιτάξουμε μιά κοινωνικο-πολιτική ιδεολογία καθαρά αντιμπουρζουαζική. Ό μπουρζουαζισμός μάς πολεμά με τήν οικονομική του δύναμη. (*) Έμείς πρέπει να στραφούμε πρδς όλα τά μη μπουρζουαζικά στοιχεία, στους έργάτες, στους μικρογεωργούς και κολληγους, και στους μικροαστούς ήτοι βιοτέχνες, μικρεμπόρους, ύπαλληλους και μη κεφαλαίουχους επιστήμονες. Όλους αυτούς ανάγκη να τούς φωτίσουμε, να τούς δείξουμε πώς τά οικονομικά τους συμφέροντα είναι αντίθετα πρδς τά μεγαλοαστικά, να τούς οργανώσουμε κοινωνικώς και να τούς συνασπίσουμε πολιτικώς σ' ένα κόμμα. Πώς θα λέγεται τδ κόμμα τούτο λαϊκό, δημοτικιστικό, μικροαστικό, ή σοσιαλιστικό είναι άδιάφορο, φτάνει να είναι συμφωνημένο και ξεκαθαρισμένο τδ πολιτικό του πρόγραμμα.

Ένα τέτιο πρόγραμμα στις γενικώτατες γραμμές του πρέπει να άποδλέπει α') έσωτερικώς στη βελτίωση των οικονομικών και βιωτικών δρων των μη κεφαλαίουχων με κατάλληλα νομοθετήματα φορολογικά και ανθρωπιστικά, δημοτική πραγματολογική εκπαίδευση με δργανο τή δημοτική γλώσσα, μόρφωση τού λαού σε διάφορα επαγγελματικά σχολεία, όργάνωση μεγάλης ύπηρεσίας δημοσίας λαϊκής προστασίας και υγιεινής και άλλα τέτια β') έξωτερικώς στη συνεννόηση με τά βαλκανικά κράτη, όσο είναι δυνατό, για φιλική λύση όλων των έθνικων διαφορών με άπώτερο σκοπό μιά βαλκανική όμοσπονδιακή συμπολιτεία. (**)

Μόνο με ένα παρόμοιο πολιτικό πρόγραμμα βασισμένο σε οικονομικά κυρίως συμφέροντα, κι άφου προηγηθουν κατάλληλες οικονομικές και κοινωνικές

(*) Για να τδ καταλάβουμε, δς σκεφτούμε τούτο μόνο, ότι αν κι όλοι σχεδόν οι δημοσιογράφοι είναι δημοτικιστές, όλες οι έφημερίδες εκτός από τήν «Ακρόπολη» με τδ να είναι μπουρζουαζικές άνάγκασαν τούς δημοσιογράφους να κατηγορήσουν τή μετάφραση τής Ίφιγένειας τού Μορεάς. Είναι ανάγκη ψωμού και κοινωνικής προστασίας. Τί άλλο να κάνουν, άφου όλοι δέν μπορούν να είναι ήρωες;

(**) Η έγκριτη όμάδα των κοινωνιολόγων ένα τέτιο πολιτικό πρόγραμμα έχει άναγκάψει. Η πραχτική πολιτική τού σοσιαλισμού των περιορίζεται σε διάφορα νομοθετικά μέτρα προστατευτικά και προαγωγικά των εργατών, χωρίς νάγγιζει τδ δικαίωμα τής ιδιοκτησίας. Μόνο που δέν έχουν δώσει όση έπρεπε σημασία στη δημοτική γλώσσα.

οργανώσεις, θα μπορέσουμε να σχηματίσουμε ένα ισχυρό κόμμα αντίρροπο του μπουρζουαζικού και να επικρατήσουμε μια μέρα. Άλλοιώς τρέχουμε ένα από τους δυο άκλουθους κινδύνους. Είτε να μεινουμε πάντα μια άσήμαντη μειοψηφία αίρετικών που βρούν στην ξηρημο χωρίς κανείς να τους άκουει, είτε ν' ανακατευτούν ενεργότερα πολλά μπουρζουαζικά νεωτεριστικά δθηθεν στοιχεία στον άγώνα, να εισάξουν τη φρόνιμη συντηρητικότητα τους, να συγκρατήσουν και να νοθέψουν την ιδεολογία του, κι όλα αυτά να καταλήξουν το πολύ-πολύ σε μια γλώσσα μισή, μιχτή, χαλασμένη δημοτική και χαλασμένη καθαρεύουσα. Άξιζει άραγε για ένα τέτιο άποτέλεσμα να γίνεται τόση φασαρία ;

Έδω θα μάς επιτραπει να υποβάλουμε κάποιες παρατηρήσεις μας στους συντηρητικούς φίλους της δημοτικής γλώσσας.

Δημοτικιστής σήμερα για μάς θα πει κοινωνικός επαναστάτης, κ' ένας επαναστάτης για να πάει μπροστά δεν μπορεί να κάνει συμβιβασμούς. Δέ θέλω να πω με τοῦτα πως εϊστε υποχρεωμένοι να ακολουθετε τον κ. Ψυχάρη στην καθαρή δημοτική του γλώσσα. Άν ή γλωσσική αίσθητική σας άδυναται να συμμορφωθεί πέρα-πέρα με τον άπόλυτο γραμματικόν επιστημονισμό των καθαρών δημοτικιστών, μπορείτε να γράφετε όπως εσεις νομίζετε ζωντανότερα. Δεν είναι άλλως τε στο χέρι κανενός μας να κανονίσει από τώρα τη γλώσσα που θα επικρατήσει μια μέρα σε όλες τις λεπτομέρειές της. Δεν πρέπει όμως, νομίζω, δέν είναι διόλου σωστό να σκίζετε τα ρούχα σας και να κηρύττετε πως εσεις δεν εϊστε ψυχαριστές, δεν εϊστε μαλλιαροί. Η αντίπαλη κοινή γνώμη σας θέλει τέτιους, όσο κι αν φωνάζετε για το αντίθετο, κι ούτε μπορεί κι ούτε θέλει να εννοήσει τις οικογενειακές διαφορές μας. Με το να κάνετε τέτιες ρητές επιφυλάξεις δεν κερδίζετε τίποτα, παρὰ μόνο δυι στους άλλους γεννάτε την εντύπωση πως φοβάστε, κι αναμεταξύ μας προκαλείτε διαιρέσεις και ψυχρότητες. Αυτή ή πολιτική σας όφειλεται βέβαια στην καλύτερη πρόθεση να φέρετε κάποια πρόοδο στο ζήτημα, δυστυχώς όμως σ' αυτή μέσα φωλιάζει ένα μεγάλο συλλογιστικό σφάλμα. Άι. πάλι ή μουδιασμένη φρόνησή σας δεν άποτελει προσωρινή πολιτική, αλλά εκδηλώνει άπλούστατα τη συντηρητική σας ιδιοσυγκρασία, τότε μοιραία δεν μπορείτε να άνήκετε στον κύκλο των άληθινών δημοτικιστών. Συντηρητικοί επαναστάτες δεν είναι προωρισμένοι να φέρουν καμμιά σπουδαία μεταβολή κ' εμεις γυρεύουμε ν' αλλάξουμε ούτε πολύ, ούτε λίγο. δλόκληρη τη νεοελληνική διανοητικότητα. Άνάλογα έχουμε να πούμε και στους διελε-

χτους επιστήμονες, που άποτελούν την κοινωνιολογικήν ομάδα. Να το πάρουν άπόφαση πως μόνο με όργανο τη δημοτική γλώσσα μπορούν να κάνουν προκοπή. Αυτό φαίνονται πως το άναγνωρίζουν, φοβούνται μόνο μήπως ζημιωθούν από την αντιδημοτικότητα της δημοτικής. Τίποτα από αυτά. Με την καθαρεύουσα ως τώρα τί έκαμαν; Μόνο πως τους εδάφτισαν μαλλιαρούς, ενώ οι εργάτες άκολουθούν τυφλά διάφορους κατεργαρούς κομματάρχες. Πως μπορουνε να πάνε μπροστά, όταν κι αυτό το πολιτικό τους πρόγραμμα είναι γραμμένο σε μια καθαρεύουσα τόσο πυκνή — πρᾶμα άσυνήθιστο γι' αυτή τη γλώσσα — ώστε είναι άδύνατο να την εννοήσει άπόφοιτος του σχολαρχείου; Είτε λοιπόν θα μορφώσουν ένα άληθινό έστω και μικρό στην άρχή σοσιαλιστικό πυρήνα με όργανο άνεπιφύλαχτο κηρύγματος τη δημοτική γλώσσα, τη γλώσσα του λαού, και σ' αυτή θα γράφουν, μ' αυτή θα διδάσκουν τον εργάτη και θα του βγάλουν τις διάφορες γλωσσικές πατριωτικο-θρησκευτικές μπαμπούλες, είτε θα μένουν για πάντα με την επιστήμη τους, παραμερισμένοι, παρεξηγημένοι και συκοφαντημένοι από επιτηδεις δημοκόπους και σ' αυτούς ακόμα τους εργατικούς κύκλους. Τον άγώνα τους πρέπει να τονέ θεμελιώσουν στην άλήθεια, και μόνο άμα δείξουν ένα τέτιο θάρρος, θα προχωρήσουν άργά έσως αλλά θετικά και άσφαλα. «Τόλμησον φρονειν» αυτός είναι ο άπαραίτητος όρος για την επιτυχία κάθε άγώνα και μάάλιστα έκπολιτιστικού.

Εύχης έργο θα είναι όλη ή άληθινά νεωτεριστική νεοελληνική ιδεολογία να τραβήξει τον ίδιο δρόμο. Κ' ή γνώμη μου, που εκθέτω παραπάνω, σ' αυτό άποβλέπει και θέλει να δείξει πως ο αντίπαλος του δημοτικισμού ή σχολαστική παράδοση ταυτίζεται με τον μπουρζουαζισμό. Άν τουτο καλά εννοηθεί, όλες οι πραγματικές νεωτεριστικές ροπές, που υπάρχουν σήμερα στον έλληνισμό, θα δώσουν χέρι ή μια στην άλλη και θα άποτελέσουν ένα ισχυρό κοινωνικο-πολιτικό οργανωμένο κόμμα. Αυτό πρέπει όλοι να το επιδιώξουμε, όσο είναι δυνατό.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ.

Σ' όσους φίλους μάς γράφουνε να ν τους στέλνουμε το «Νουμά», άναγκαζόμαστε να παρατηρήσουμε πως μάς είναι άδύνατο να ν τονέ στέλνουμε χωρίς προπλερωμή. Άδς προς αυτό ή άπόφασή μας είναι τελιωτική.

Η ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑ U

Κάθε βράδυ πολλοί μαστόροι που ασκόλαιναν από το έργο τους έρχόνταν από τη χώρα στο προάστιο: χτιστάδες με τὰ παληὰ ξερὰ μισοκάπελλά τους, τὰ ρούχα τους, τὰ ποδιάματά τους άσβεστωμένα, μαραγγοί με τις καθημερινές τους φορεσιές, έργάτες από τὰ διάφορα έργοστάσια σκεφτικοί, λιγνοί, και σάν άλαλιασμένοι από τούς κρότους τής μηχανής, ξυπόλητοι χαμάληδες, βαρκάρηδες, χωριάτες κι άλλοι άθρῶποι κάθε τέχνης· κ' είχε αὐτὴν τὴν ὥρα ὁ δρόμος ζωὴ γιατί κι ὅλας ἐπηγαινοερχόνταν πολλὰ ἀμάξια και κάρρα τής ἐξοχῆς και τής χώρας. Ἄλλοι ἐπήγαιναν σπίτι τους, ἄλλοι στὴν ταβέρνα γιὰ νὰ δειπνήσουν και νὰ ξεφαντώσουν με τούς συντρόφους τους.

Κ' ἡ πλιὸ ἀκουσμένη στὸ προάστιο, γιὰ τὸ καλὸ τῆς κρασί, εἶταν ἡ ταβέρνα τοῦ Τραγοῦδη, ἕνα μαγαζὶ στὸν κεντρικὸ τὸ δρόμο, με τὸ μάρμαρα τῆς πόρτας και τῶν παραθύρων βαμμένα γαλάζια, ποὺ αὐτὴν τὴν ὥρα εἶταν κι ὅλας φωτισμένο μέσα και γιομάτο κόσμο. Δίπλα σιμὰ στοὺς σοβαντισμένους τοίχους, εἶταν μεγάλα ξύλινα τραπέζια και ἀπὸ κάθε μέρος τῶν τραπέζιων μακροὶ στενοὶ ξύλινοὶ μπάγκοι, ὅπου σιμὰ-σιμὰ ἐκαθόνταν οἱ ἀθρῶποι. Δεξιά μία συντροφιά ἀπὸ ἄντρες νέους και μισόκοπους, ἔπινε κρασί κ' ἐτραγουδοῦσε, σ' ἕνα ἄλλο τραπέζι μερικοὶ χωριάτες ἤσυχά ἐδειπνοῦσαν με οἰκονομία κ' ἐκουβέντιαζαν δειλὰ και σιγανὰ σὰ νὰ ἐφοδοῦνταν τούς ἀθρῶπους τῆς χώρας. Μία βρειὰ μυρωδιά κρασιοῦ, μαγειριοῦ, σκόρδου ὤμοῦ, τσιγάρου και ἀθρῶπινου ἴδρου ἐφούντωνε τὸν ἀέρα, και καταχνιὰ ἐθάμπωνε τὸ φῶς ποὺ ἐρρίχναν τὰ λίγα φωτερὰ ποὺ ἐκρεμόνταν στοὺς τοίχους.

«Φέρε μας κρασί, δύο καρτούτσα» ἐφώνηξε χοντρόφωνα ἕνας ἀπὸ τὴ συντροφιά ποὺ ἐτραγουδοῦσε, και ποὺ τότες εἶχε τελειώσει ἕνα τραγοῦδι, σέρνοντας γιὰ πολλὴν ὥρα σὲ διάφορες φωνές τὴν τελευταία νότα.

«Μωρὲ ἐφέτος» ἔκαμε ἕνας ἄλλος· «εἶναι κι αὐτὸ τόσο ἀκριβό, ποὺ δὲ μεθαίει πλιὸ κανέννας σ' ὄλο τὸ νησί.»

Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἐμπήκε στὴν ταβέρνα κι ὁ Ἄντρεας με δύο συντρόφους του, κ' ἐκαλησπέρισαν. Καὶ οἱ δύο εἶταν ντυμένοι σάν αὐτὸς με μαλακὸ μαῦρο καπέλλο και κόκκινο ζωνάρι με τὴ γιακέτα ριχτὴ ἀπάνου στοὺς νώμους. Ὁ ἕνας εἶταν πλιὸ νέος ἀπὸ τὸν Ἄντρεα, ὁ ἄλλος πολὺ πλιὸ ἡλικιωμένος, χαμηλότερός του λίγο, δυνατὸς και κόκκινος, και τοῦμοιαζε στὰ σουσουμία και στὸ χρῶμα. Ἐκάθισαν και οἱ τρεῖς τους σ' ἕνα μπάγκο ποὺ ἀκόμα εἶταν ἄδειος κ' ἐγύρεψαν τοῦ ταβερνάρη κρασί. Ἐκαίνο τὸ βράδυ ὁ Ἄντρεας εἶταν χαρούμενος. Ἐρριξε ὀπίσω τὸ πλατὺ του καπέλλο, ἀνασκούμπωσε τὴς μανίκες τοῦ πουκαμῖσου του σὰ νᾶθελε νὰ δουλέψει και με τὴ χοντρή του φωνή, βλέποντας πῶς ὄλοι τούς ἐκοίταζαν, εἶπε:

«Μωρὲ παιδιὰ, τώρα ποὺ θάρθουνε οἱ ἐκλογές, νὰ ψηφίσετε, μωρὲ, ὄλοι τὸν ὑπουργό, μωρὲ! Αὐτὸς εἶναι ψυμοδότης γιὰ τὴ φτωχολογία: μωρὲ δρόμους, μωρὲ φάμπρικες, μωρὲ θέατρα, μωρὲ ὅ,τι πεις, σὰς τὰ κάνει στοῦ Κορφοῦς. Κ' ἐσὰς, μωρὲ χωριάτες, θὰ σὰς χαρίσει γιὰ μιὰ, λέει, τὸ πρᾶμα τῶν ἀρχόντων. Και μὴ δὲν ἄρχισε; Κόπιασε τώρα, μωρὲ ἄθρῶπε, νὰ μὴν τόνε ψηφίσεις, ὄχι μοναχὰ τὸν ψήφο και τῆ γυναίκες σὰς δόστε του!»

Στὴν ταβέρνα ἐγέλασαν ὄλοι. Φανερὰ ἄρρεσε ἡ κουβέντα τοῦ Ἄντρεα. Κ' ἕνας ἀπὸ τούς χωριάτες, ἕνας ἀδύνατος, ἀξούριστος γεροντοῦλης, ἀπὸ τούς σπάνιους ποὺ ἐφοροῦσαν ἀκόμα τὴ βράκα, ἀποκρίθηκε:

«Ἐγὼ ἐγνώρισα κυβέρνησες και κυβέρνησες· κ.ι τὴν Ἄγγλια· ἄφησε ἐκεῖνον τὸν καιρό· οἱ ἀρχόντοι ἐκάναν ὅ,τι ἠθέλανε. Αἱ, ὁ Κωτσαντᾶς, ὁ Θεὸς· σ' χωρὲς τονε, κάτι, κάτι· ποιὸς τὸ ἀρνιέται· μὰ καληῶρα του, ὁ τωρινός, τοῦτος εἶναι γιὰ τὴ φτωχολογία.»

Μὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τούς συντρόφους τοῦ Ἄντρεα, ὁ πλιὸ νέος, τὸν ἐσκούντησε με τὸν ἀγκῶνα, και χαμηλόφωνα τοῦπε:

«Ὁ πεθερός σου!» — «Ποιός», ἐρώτησε ὁ Ἄντρεας γελώντας και κοιτάζοντας τὴν πόρτα ὅπου τώρα ἐμπαινε ἕνας γέροντας λιγνός, μικρόσωμος, κακοντυμένος, με λίγα γένεια στὸ πρόσωπο, και με ἀχνὰ βασηλεμένα μάτια. «Μὰ ὁ Τρίνκουλος», τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἄλλος, «ὁ ἄντρας τῆ σιόρας Ἐπιστήμης.» — «Ἄφησε, Ἄντωνη, νὰ σὲ χαρῶ, τὰ ἀστεία» τοῦ ξανάπε παίρνοντας σοβαρὸ ὕφος και ἐφώνησε τοῦ νεϊόφερτου: «Ἐλα, ἔλα μπάριμπα-Θανάση, ἔλα νὰ σὲ κεράσουμε.»

Ὁ τρίτος ὁ σύντροφος ἐδειξε πῶς ἐστενοχωριόταν κι ὁ Ἄντρεας τὸν ἐκοίταξε χαμογελώντας.

«Καλησπέρα, παιδιὰ», εἶπε ὁ γέροντας σιμώνοντας. «Ἄχ, ἡ σιόρα Ἐπιστήμη, ἂν ἀργήσω θὰ με φωνάζει ὄλη τὴ γύχτα. Ἐχει καρδιά νὰ μὴν κλεισεῖ μάτι. Και τώρα ποὺ ἀξιώσανε και τὰ παιδιὰ, τῆ δίνουν ξοπίσω και κείνα.»

Ὡς τόσο ὁ Ἄντωνης τοῦχε γιομίσει τὸ ποτήρι και με τὸ χέρι τὸν ἐκαλοῦσε νὰ πει.

«Ὡς κ' ἡ Ρήνη», ἐρώτησε ὁ Ἄντρεας.

Ὁ πλιὸ γέρος ἀπὸ τούς συντρόφους τοῦρριξε μία ματιὰ κ' ἐκούνησε πικρὰ τὸ κεφάλι.

«Στὴν ὑγεία σας, παιδιὰ», εἶπε ὁ Τρίνκουλος, πιάνοντας τὸ ποτήρι. Και ἀφοῦ τὸ κένωσε, ἀποκρίθηκε: «Ἄ, ἡ Ρήνη μου δὲ λείει λόγο. Μὰ ἡ σιόρα Ἐπιστήμη ὄλο τὴ Ρήνη και τὴ Ρήνη φέρνει μπροστά, γιατί, λέει, αὐτὴ εἶναι τώρα, λέει, τὸ μεγαλύτερο θεριό! λέει. Εἶναι σὲ ὦρα γάμου, και θέλει ἔξοδα και προικιά και βάσανα. Κ' ἐγὼ, λέει, δὲ φέρνω τίποτα στὸ σπίτι. Μὲ ἀδικοβάνει ὁμως, γιατί τὸ λίγο ποὺ κερδιζῶ αὐτὴ τὸ φυλάει με τᾶλλα στὸν κομό. Κι ὁ κομὸς δὲν ἔχει παρὰ ἕνα κλειδί και τῶχει ἡ ἴδια τὸ κλειδί. Κ' εἶναι ὡς τόσο μωρὲ παιδιὰ ὄλο γκρίνια και παράπονα, πῶς δὲν ἔχει, πῶς εἶναι φτωχιά, κι ἀντίς, ἐγὼ τὸ ξέρω, τῆς κιάθονται τᾶλλα... καμπόσα.» Κ' ἐγέλασε.

(*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 487.

«Πολλά, ἀλήθεια», ἐρώτησε ὁ Ἀντρέας μὲ περιέργεια.

«Μὰ παιδί μου, δὲν τὰ εἶδα δὲν ξέρω μήτε τὸ χρώμα τους! Θὰ ξέρεις καλῆτερά μου ἐσύ. Τὲς προάλλες πού σου δάνεισε τὰ ἑκατὸ τάλλαρα ἕκαμα ἐγὼ τὸ συβόλαιο, γιατί ἔτσι, λέει, τὸ θέλει ὁ νόμος· μὰ οὔτε τᾶπιακα, οὔδὲ τάειδα. Τᾶδωκες ὀπίσω, τὸ ξέρω, μὰ... Καὶ πῶς ἐπῆγε ἡ δουλειά, Ἀντρέα;» — «Μὲ δική μας Κυβέρνηση, ρωτᾶς; ὅπως ἤθελε ὁ Θεός. Ἐβγάλαμε καὶ μεῖς τὸ διάφορό μας. Καλὰ περίκαλα. Πιὰ κι ἄλλο μπάρμπα-Θανάση.»

«Αἶ ἄς τὸ πιούμε, γι' ἀγάπη σας... καὶ νὰ φύγω!» Καὶ σὰ νὰ ἐθυμότουν κάτι πού νὰ τῶχε λησμονήσει, εἶπε ἐπειτα ἀπὸ μία στιγμή χαμηλόνοντας τῆ φωνή. «Μὰ εἶναι τόσο ἀξια νοικοκυρά! Εὐλογία στὸ σπίτι τίποτα, δόξα νᾶχει ὁ Θεός, δὲ μᾶς λείπει. Μὲ τὸ διάφορο πού τῆς ἔδωκες ἀποτελείωσε τὰ προικιά τῆς Ρήνης καὶ τὴν τάχει τώρα ὄλα χαζίρι, ἴσιαμε τὸ βελόνι. Τί ἄλλο νὰ σοῦ κάνει ἡ γυναίκα; Καὶ τὴν ἔχει χαζίρι καὶ τὰ τάλλαρα πού θὰ πάρει.»

«Σὰν πόσα» ξαναρώτησε μὲ περιέργεια ὁ Ἀντρέας.

«Μωρὲ εἶσαι φόρτωμα, μωρὲ Ἀντρέα», τοῦπε ὁ πλιὸ γέρος ἀπὸ τοὺς συντρόφους του· «ἔτσι, μωρὲ, ρωτᾶνε γιὰ τ' ἄλλουνοῦ τὸ θηλυκό; τί σὲ γνοιάζει, μωρὲ, ἤθελα νᾶξερα.»

«Ἄφυσέ τονε νὰ ρωτᾶει, μωρὲ Σπύρο,» εἶπε ὁ γέρος· «οἱ κοπέλλες εἶναι γιὰ παντρεία· καὶ εἶναι καλὸ πρᾶμα, λέω, ν' ἀκούγεται πού ἡ μία ἔχει κάτι, γιατί δὲν ἔχουνε κι ὄλες τάλλαρα. Σπάνιες μοναχά. Μὰ ἔλα πού ἡ σίόρα Ἐπιστήμη δὲ μοῦ λέει σὰν πόσα θὰ τὴν δώκει. Ἄ, καλονυχτεῖστε.... Ὅποιος θὰ πάρει, λέει, τὴ θυγατέρα μας, πρέπει νὰ διαλέξει ἄθρωπο, κι ὄχι νὰ προτιμήσει τὰ ὄβολα. Καλὴ σας νύχτα, παιδιά.... Μὰ λογιᾶζω τὴν δίνει, τρεῖς ἑκατοστές.... Καλὴ νύχτα.»

Λέγοντας τὰ τελευταῖα λόγια ὁ γέρος εἶχε σηκωθεί τέλος καὶ σὰ φοβισμένος ἀπ' ὄλα τὰ σφάλματα πούχε κάμει ἤθελε τώρα νὰ φύγει. Καὶ στὴ γέριξη κουρασμένη μορφὴ του εἶταν ζωγραφισμένη ἡ δυσαρέσκεια πού ἔπρεπε τόσο ἔνωρὶς νὰ φύγει ἀπὸ τὴν ταβέρνα πού τὴν ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ τὸ σπίτι του.

«Λίγα» εἶπε ὁ Ἀντρέας, ἐνῶ ὁ γέρος ἐφευγε. Ὅλη ἡ ταβέρνα τὸν ἐκαληνύχτισε.

«Τί θὰ τὴν δώκει, μωρὲ, τὰ μάτια τῆς;» εἶπε ὁ Σπύρος σὰν πειραγμένος.

Τώρα ὁ Ἀντρέας ἐδάλλθηκε νὰ τραγουδάει:

Ἀνάθη ἀνάθη νὰ βρεθεῖ, κάτου καὶ κάτου ἂν λάχει,
Κοπέλλα μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ μαῦρα μάτια νᾶχει.

Οἱ δύο συντρόφοι τοῦκαναν ὁ ἕνας «σιγόντο», ὁ ἄλλος «ἀμπάσσο» καὶ στὶς τελευταῖες νότες ἔλη ἡ ταβέρνα τὸν ἐσυνόδεψε σὲ διαφορὲς φωνές, βασιτώντας στὰ τελευταῖα γιὰ πολλὴν ὥρα τὸ ἴσιο.

Ἀλλὰ σὰν ἐτελείωσε τὸ τραγοῦδι ὁ Ἀντώνης τοῦπε χαμογελῶντας. «Δὲ σᾶλεγα ἐγὼ, πού τῆνε θέλεις τῆ Ρήνη! Καὶ μοῦκανε τὸν Ἰντιάνο, αἶ;»

Γιατί ρωτοῦσες γιὰ τὰ προικιά; Μὰ μὴν ἀκούς τὸ μεθύστακα. Ἡ Τρινκούλαινα εἶναι γιομάτη τάλλαρα· ὄλο τὸ Μαντούκι τὸ ξέρει καὶ μὲ τέχνη, μπορεῖς νὰ τὴν βγάλεις, ἂ θέλεις πολλὰ πλειότερα. Ἐστάθηκε νοικοκυρὰ τετραπέρατη. Ἄλλα τόσα ἴσως. Καὶ τί κοπέλλα μιὰ φορά. Στὸ μπόργο, λογιᾶζω ἄλλη δὲν εἶναι.» — «Καὶ πάλε εἶναι λίγα» ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντρέας κακοφανισμένος. «Ἀκούστε, μωρὲ παιδιά» εἶπε μὲ σοβαρὸ ὄφος ὁ Σπύρος, «μὴ μελετᾶτε τὰ ξένα θηλυκὰ στὴν ταβέρνα, μωρὲ. Τραγουδεῖστε, ἀστειευτεῖτε, μιλεῖστε πολιτικά, κάμετε ὄ,τι ἄλλο θέλετε. Μὰ αὐτὰ τὰ πράματα στὴ μπάντα. Μωρὲ. Καλὴ παράκαλη εἶναι ἡ θυγατέρα τοῦ Τρινκούλου, μὰ εἶναι, μωρὲ, γιὰ μᾶς; Γιὰ σκεφτεῖτε το! Ἀπὸ τί σοῖ κατεβαίνει αὐτὴ καὶ πού ἐμεῖς. Καὶ χίλια, μωρὲ, νὰ τὴν ἔδινε καὶ πάλε κακά. Πρέπει, ἂ θὰ παντρευτεῖς, Ἀντρέα, νὰ πάρεις ἀπὸ οἰκογένεια, μωρὲ, καὶ νὰ τὸ σηκώσεις ἀπ' ὄλες τὴν μεριὰς τὸ σπίτι μας. Ἐγὼ τοῦπα, μωρὲ Ἀντώνη, μιὰ κουθέντα, κι ἂ μ' ἀκούσει ἐγλύτωση. Ἄς μὴν ἀφοκράζεται τὸν κόσμο, μωρὲ, ἐγὼ τοῦ θέλω τὸ καλὸ του.»

«Ἄς γιὰ τὴ θυγατέρα τὴν Σάββαινα, μπάρμπα» εἶπε ὁ Ἀντρέας πειραγμένος· «οὔτε νά....»

«Χωρὶδ κι ὄχι ὄνομα» ἀπάντησε σοβαρὰ πάλε ὁ Σπύρος.

«Εἶπαμε στὴν ταβέρνα, μωρὲ, δὲ γέρονται τέτοιες κουθέντες. Τραγουδεῖστε, μιλεῖστε, κάμετε ὄ,τι ἄλλο θέλετε, εἶπα:ε. Καὶ τάχει, μωρὲ, αὐτὴ τὰ χίλια πού χρειάζονται· κ' εἶναι ἀπὸ σπίτι. Τί μπαίνει, μωρὲ, πού ὁ κόσμος τὴν κακολογᾶει. Ἄς λέει. Δὲν πάει νὰ λέει; Σὰν τῆνε πάρεις, μωρὲ, τὰ φράξεις ὄλα τὰ στόματα. Ἡ ζήλεια τότε κάνει, μωρὲ, νὰ μιλεῖ τὸν κόσμο. Πῶς λέει ὁ μυθος; «Ἡ ζήλεια νάτανε ψώρα.... Θὰ τὴν εἶχε ὄλη ἡ χώρα», ἀποτελείωσε γελῶντας ὁ Ἀντώνης, κ' ἐδάλλθηκε νὰ τραγουδάει:

Κακὰ τὰ χίλια κέρπερα κ' ἡ κακοειδὴ γυναίκα.

Τὰ χίλια κέρπερα πετοῦν κ' ἡ κακοειδὴ ἀπομένει.

Ὅλη ἡ ταβέρνα ἐγέλασε ἀνοιχτόκαρδα.

«Μὰ, μπάρμπα, εἶπε ὁ Ἀντρέας ἀπαντῶντας, «λογιᾶζω δὲ θὰ γένει τίποτα· καὶ θὰ ψοφήσω σὰν ἔρθει ἡ ὄρα μου ἀνύπαντρος κι ἄκλερος.»

«Ἀκόμα εἶσαι παιδί, μωρὲ, τί ξέρεις τί θὰ σοῦ πτύχει» τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Σπύρος.

«Μὰ ξέρω τί ἔχω νὰ κάμω» εἶπε ὁ Ἀντρέας. «Τώρα τῶδρηκα τὴν ἀποχὴ καὶ τὸ καταδόδιο, θὰ δουλέψω στὰ γερά, μὰ τὸν ἅγιο. Κι ἂν πᾶμε ἔτσι μπροστά, σὲ κᾶνα δύο χρόνια ξεχρεῶνω καὶ διορθῶνω τὰ πράματά μου. Πού νὰ καρτερῶ ἀπὸ προῖκες! Μόνο νὰ μὴν πέσει ἡ κυβέρνηση, καὶ μᾶς βγοῦνε ὄλα ξυνά!» Κ' ἐφώνησε: «Αἶ μωρὲ παιδιά, δὲ θὰ τότε ψηφίσετε τὸν ὑπουργό;»

«Κ' ἐδῶ νὰ τότε ψηφίσουμε» εἶπε ἕνας μᾶστορας πού ἔπινε ὀρθὸς ἕνα κρασί, «τίποτα δὲν κάνει. Γιὰ πὲς μου, τί θὰ κάμουνε οἱ ἄλλες οἱ ἐπαρχίες. Ἐδῶ ἄς τσοῦ πάρει καὶ το' ὄχτώ· ἡ χωριατιά εἶναι μαζὶ του· ἀμὴ ἄλλοῦ; Σᾶς τὸ δίνω γραφτό, ἡ Κυβέρνηση εἶναι πεσμένη.»

«Τὸ ξέρουμε», τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Ἀντρέας «ποῦ ἐσὺ δὲν ἀνήκεις στὸ κόμμα, γιατί δὲν ἔφαες ὅσα ἤ-
θελες ἀπὸ τὴν ἐργολαβία τοῦ θεάτρου· μὰ τὸ χα-
τὴ ῥ' δὲ θὰ σοῦ γένηι.» Ὁ ἄλλος ἐκοίταξε δλόγουρά
του ' καὶ ἀφοῦ ἐκατάλαβε πὼς κανένας δὲν εἶταν μὲ
τὸ ἔρος του δὲν ἀπάντησε.

«Τί νὰ σᾶς πῶ», ἔακολούθησε ὁ Ἀντρέας, μι-
λῶν ὡς χαμηλόφωνα στοὺς συντρόφους του «ἂ γέ-
νει αὐτὸ ποῦ κράζει τοῦτος ὁ κόρακας, τότες βέβαια
δὲ μὲ εἶ ἄλλο παρὰ ἡ παντρεία. Σὲ δύο μῆνες τὰ
χρέγια δὲ βγαίνουν. Αἱ μπάρμπα, τᾶχει τὰ χίλια
αὐτὴ ποῦ λές;»

«Καὶ «ερόστερα» τοῦ ἀποκρίθηκε χαρούμενος.
«Ἐγὼ, μωρέ, σοῦ τὰ καταφέρνω ὅπως θέλει ὁ Θεός·
καὶ θὰ μὲ συχωρᾶς μιὰ μέρα μωρὲ παιδί.»

«Μὰ ἔχει κάτι μάτια ἢ ἄλλη», εἶπε πάλε ὁ
Ἀντρέας, κουνῶντας τὸ κεφάλι του — «Ἄ ἢ Ρή-
νη τοῦ Τρίνκουλου, αἱ ;» εἶπε ὁ Ἀντώνης πίνον-
τας μιὰ γουλιὰ κρασί καὶ χτυπῶντας τὰ χεῖλη του.
«Μὲς στὴν καρδιά μπήγεται τὸ βλέμμα της. Καὶ ἀ-
νάκουστη, καὶ ἀμελέτητη καὶ δουλεύτρα. Ὡ νᾶ-
μουνα ἐλεύτερος !»

«Θὰ τὴν ἔπαιρνα, μὰ τὸν ἅγιο», εἶπε ὁ Ἀν-
τρέας σηκώνοντας τὸ καπέλλο του, «μὰ τί νὰ σοῦ
κάμω. Εἶναι βλέπεις τὰ ὄβολα. Γιὰ τὴν οἰκογένεια
τόσο τόσο δὲ θὰ μ' ἐγνοιαζε. Ὡς καὶ οἱ ἀρχόντοι
παίρνουνε τὴν δούλες τους καὶ χειρότερες. Κάποιος
δὲν ἐπῆρε μιὰ δημόσια ἀπὸ τὸ δρόμο, καὶ τώρα κά-
νει καὶ βίξιτες μαζί της, καὶ αὐτὴ πάει σ' ἔλα τ' ἀρ-
χοντικά, καὶ τὴν ἔχει στὰ μεταξωτὰ ντυμένηνε; Ἐμὲ
μπάρμπα ἢ Ρήνη, νὰ ζεῖς, ντροπὴ δὲ θὰ μούφερνε.»

«Πάρτηνε Ἀντρέα» εἶπε ὁ Ἀντωνῆς, «αὐτὴ
εἶναι γυναίκα γιὰ τὸ σπίτι σου.»

«Τί τοῦ λές, μωρέ», εἶπε ὁ μπάρμπα, «αὐτὴ
γιὰ μᾶς δὲν εἶναι· δὲν ἔχει παράδες. Ἐγὼ τοῦπα
τί ἔχει νὰ κάμει.»

«Νὰ τὴν ὀδινε μοναχὰ ἢ Ἐπιστήμη τὰ χίλια,
κ' ἐδλεπες» εἶπε ὁ Ἀντώνης. — «Ἄ δὲν εἶτανε»
εἶπε ὁ Ἀντρέας «τὸ σπίτι μου σ' αὐτὴ τὴν περιλη-
ψη, καὶ τίποτα νὰ μὴν εἶχε, παρὰ μοναχὰ εἶτι φο-
ρεῖ τὴν καθημερινή, τὴν ἔπαιρνα γιατί ἔχει ξανθὰ
μαλλιά καὶ κάτι μάτια !... καὶ κοιτᾶζει τόσο ἄθωα,
τόσο γλυκά. Τώρα τὸ κατάλαβα ποῦναι ὁμορφη.
Ἐγίνηκε μιὰ κοπελλιάρη ! Ἐξεσπούρδωσε μὲ μίας.
Ὅστε ἡ χώρα δὲν ἔχει μίαν ἔμοια. Μὰ τί κάνουνε
τὰ τάλλαρα, ἀνάθεμά τα καὶ ὅπου τὰ ἀνάδειξε.»

«Τὸ λές γιατί δὲν ἔχεις», τοῦπε πονηρὰ ὁ
μπάρμπα σουφρόνοντας τὸ μέτωπο. «Πᾶρε, μωρέ,
αὐτὴνε ποῦ σοῦ λέω ἐγὼ, καὶ βλέπεις ἂ δὲν τὰ
βλοῆσεις. Ζωὴ χαρισάμενη, μωρέ. Τάλλαρα, μού
λές; Αὐτὰ εἶναι οἱ θεοὶ σὲ τούτην τὴ ζῆς ! Φάε, ἀ-
γάπη, μωρέ.» Κ' ἔκαμε μὲ τὸ χέρι του τὸ βιολιό-
πάνου στὴν κοιλιά του. «Μὰ ψηλὰ τὴ γούνα σου,
Ἀντρέα, κοίταξε μὴ σοῦ τὴν κολλήσουνε, μωρέ, καὶ
δὲν ἔχεις ξεμπερδεμούς. Μὴν παραπερνᾶς τὸ καν-
τόνι της. Μοῦ λένε, πὼς τῆς μιλεῖς καὶ ἔλας.»

«Παιδοπούλα τὴν ἐγνώρισα καὶ νὰ μὴν τὴ μι-
λῶ ; Γιατί ;»

«Γιατί ἐγίνηκε γυναίκα», τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ
μπάρμπα μὲ σοβαρὸ ὄφρος.

(Ἀκολουθεῖ)

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΠΕΤΡΑΡΧΗ ΣΟΝΕΤΟ 102

(le caldi sospiri)

Ἄμετε, ἀνασασμοὶ θερμοί, στὴν κρύα τῆς καρδιά,
Στάστε τὸν πάγο ποῦ φραγμὸ στὴν συμποινιάτης βάνει,
Κι ἂν φτάνει ἀνθρώπου προσευχὴ στὸν οὐρανὸ βαθιά,
Ἡ χάρις του ἢ καὶ ὁ θάνατος τὰ βάσανά μου ἄς γιάνει.
Ἄμετε, λογισμοὶ γλυκοί, καὶ πέτε τῆς πλατειᾶ,
Τὰ πάθια μου, ποῦ ἡ ὁμορφὴ ματιὰ της δὲν τὰ φτάνει,
Κι ἂν ἐμποδίζει τ' ἄστρο μου ἢ ἐκείνη μὲ ἀπονιά,
Ἄς φύγω ἀπ' τὴν ἐλπίδα μου, ἄς φύγω ἀπὸ τὴν πλάνη,
Νὰ πεῖτε ἔχετε δύναμη, ἀλλὰ ἴσως καὶ ὄχι τέλεια,
Ποῦ ἐνῶ ἡ ζωὴ μου σιωπῆν καὶ ἀνήσυχη διαβαίνει,
Αὐτὴ περνάει τίς ὥρες τῆς μὲ εἰρήνη καὶ μὲ γέλοια.
Μαζί σας εἶναι ὁ Ἐρωτας, ἄμετε θαρρεμένοι
Καὶ ἡ τύχη μου λιγώτερο κακὴ θάναί μιὰ μέρα,
Ἄν στὰ σημάδια τοῦ ἡλίου μου γνωρίζω τὸν ἄνερα.

ΔΗΜ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ, γιαντρός

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΠΡΟΤΟΤΥΠΑ ΕΡΓΑ

ΘΕΑΤΡΟ ΚΥΒΕΛΗΣ. «*Όταν λείπει τὸ χεῖ-
μα*» δράμα σὲ τρεῖς πράξεις τῆς δας *Εὐγενίας
Ζωγράφου*.

Τὸ ἔργο πλέκεται γύρω σὲ μιὰ ὁμορφὴ κόρη,
ποῦ βλέπεις τοὺς ἄντρες νὰ ἐπιθυμοῦν τὴν ὁμορφιά
τῆς μόνο μὲ ταπεινοῦς σκοπούς, δίχως κανεὶς ν' ἀν-
τιποκρίνεται στὴ λεύτερη καὶ γενναία ψυχὴ της.
Καὶ τὴν ὥρα ποῦ πίστεψε πὼς γεννήθηκε γιὰ δαύτη
μιὰν ἀληθινώτερη ἀγάπη, στὰ στήθια ἐνὸς ἀπεγά-
διαστου στοὺς κοινωνικοὺς τρόπους νέου, ἐρχεται
μιὰ τραγικὴ ἀπάτη νὰ τῆς δεῖξῃ πὼς βρῖσκεται μέσα
στὸν κόσμον τέλεια ἐλομόναχη. Ὁ νέος ποῦ τῆς ἐ-
ταξε ἀγάπης παράδεισους, τὴν ἀφίνει τὴν τελευταία
στιγμὴ μαθαίνοντας πὼς τῆς λείπει ἡ πλοῦσια προί-
κα ποῦ ὄνειρευότανε, καὶ παίρνει μιὰ τῆς ἀντίζηλη
ξαστέρη, ποῦ δὲν εἶχε τίποτ' ἄλλο ἀγαθὸ ἀπὸ τὸ
χρῆμα.

Τὸ δράμα τῆς δ. Ζωγράφου, γραμμένο στὴν
καθαρῆ οὐσία, δὲν εἶχε ἀπὸ τὴν τεχνικὴ μεριά κα-
μὲ ἐμαλότητα νὰ μᾶς παρουσιάσῃ. Ἀκανόνιστα
ἐμπνεασμένο, ἀταχτα ὕφασμένο, περισσόλογε γραμ-
μένο. Μιὰν ἀνάβαθη ψυχολογία χαραχτήριζε τὰ
πρόσωπα ἔλα, ἀκόμα καὶ τὴν ἡρωίδα, καὶ ὁ σκο-
πὸς τοῦ ἔργου, δὲν εἶδεινε πρωτότυπη τάση στὶς
ἰδέες ποῦ βάλθηκε νὰ ξετυλίξῃ ἀπὸ τὴ σκηνή. Ἡ

κοινωνία μας, σεμνότυφη και στενή σε κάθε αντίληψη, δεν έχει πάρει για την ώρα είδηση σε ποιο σημείο βρίσκονται τα κοινωνικά ζητήματα, όχι μονάχα άλλου, μα και στα ίδια της σπλάχνα ακόμα. Μερικές ιδέες, χιλιοειπωμένες και χιλιοσυζητημένες, της φαίνονται καινούργιες και κολακεύεται να τις παρουσιάσει με τόλμη κωμική για όσους νοιώθουν.

Και όμως το τελευταίο έργο της δ. Ζωγράφου, ή φημεριδογραφική κριτική το είρωνεύτηκε και το χτύπησε αλύπητα. Αν ο τύπος μας σε τόσα ζητήματα μάς δείχνεται καθρέφτης μιας ξεφτυσμένης από κάθε γερή σκέψη κοινής γνώμης, το «Όταν λείπει το χρήμα» έπρεπε να τ' άνεδάσει στα μεσούρανα, όπως δα μάς έχει συνειθίσει με άλλα θεατρικά έργα, που δεν έχουν τίποτα το ξεχωριστό από τουτό το δράμα.

Την αίτια μπορεί κανείς να τη βρή στην ανισορροπία που χαρακτηρίζει όλους τους κλάδους της κοινωνικής μας ζωής, κι ακόμα περισσότερο το λεγόμενο «σοδαρό» Τύπο της Αθήνας.

ΘΕΑΤΡΟ ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΔΗ. «Οι Ταρταρίνοι» κωμωδία σε τρεις πράξεις του κ. Θ. Συναδινού.

Κατά τα παραδείγματα της φόρμας και της ψυχής της γαλλικής φάρσας κομμένοι και οι «Ταρταρίνοι». Οι τύποι του ταρταρινισμού που μάς παρουσιάζει ο συγγραφέας, δεν είναι βέβαια αποκλειστικοί της δικής μας κοινωνίας. Για τουτό θα θέλαμε μια σάτυρα βαθύτερη και πιο γενική, που να μην περιορίζεται στα έξωτερικά γνωρίσματα και φερσίματα, μα που να είχε κάποια εσωτερικώτερη ούσιαστικότητα.

Το έργο τότες του κ. Συναδινού θα μπορούσε να δικαιολογηθί από μια μεριά, γιατί πάντα από τη μεριά της σκηνικής τέχνης μένει στην κατηγορία της φάρσας που σβήνει κάθε φυσικότητα και πραγματικότητα, με σκοπό μονάχα να τραδήξει το γέλιο από νδ κοινό, δίνοντάς του κάθε λογής όρεχτικά κόλπα, ύφασμένα με την πιο απόκοτη άπλοχεριά της άπιθανότητας.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ (*)

Ψηλά βουνά κάτασπρα από τους πάγους και τα χιόνια. Η άπάτητη κορφή όρθώνεται σαν πυραμίδα κατάλεφη. Στον ουρανό φαίνονται δυο τρία άστέρια άμυδρά άμυδρά. Άριά σύγνεφα κυλιούνται στο διάστημα πολύ κάτω από τις κορφές και κατακάθονται στις ράχες τω βουνών. Ένα σύγνεφο διαβαίνοντας από μια ράχη φανερόνει τη Νεράηδα και το Γιανάκη που προσπαθεί να περάσει μέσα στους πάγους.

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Γιανάκη πιάνε με σφιχτά.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ (ξεψυχοσιμένα)

Πόσο είναι ακόμα ;

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Ού. Τώρα αρχίζει ο δρόμος ο κακός. Ός τώρα μάς έφερναν τα νέφαλα μα παραπάνου δε μπορούν. Έ Γιανάκη πιάνε με σου λέω.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Άπόστασα Νεράηδα μου καρτέρα λίγο.

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Τόν Ήλιο δε θάν τον προφτάσεις.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Άχ Νεράηδα

επάγοσα τα πόδια μου πια δεν τα όρβω.

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Γιανάκη μου σου τόπα.

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Ναι θα προχωρήσω.

(κάνει μερικά βήματα· πάλε κοντοστεύεται).

Άκόμα ;

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Μόλις είμαστε στο μισό δρόμο

Πιάνε με δω καλά !... καλά ! Γλυστράν'οί πάγοι !...

Κοίτα μπροστά σου !... Θα γλυστρήσεις και θα πέσεις!

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ (άποκαμομένος)

Νεράηδα δε μπορώ να πάρω βήμα διόλου.

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Θέλεις να ξαποστάσεις λίγο ;

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Ναι Νεράηδα (κάθεται).

Η ΝΕΡΑΗΔΑ (όρθη άπάνου στους πάγους

κυματίζοντας το μαγνάδι της στα σκο-

τάδια της Νύχτας)

Είμαι ή Νεράηδα του βουνού ή πανώρια

που έχει τον άνεμο άτι της τρεχάτο

και το σύγνεφο τ'χει σαλιβάρι....

(*) Κοίταξε άριθ. 480, 481 483, 484, 485, 486 και 487.

Νύχτα σὲ λίγο ὁ Γήλιος θὰ προβάλλει
καὶ στὰ παλάτια μου θὰν τὸν προσμένω.
Κρύψου μακριὰ τὶ ἐσένα κυνηγᾷ !...
(γυρίζοντας στὸ Γιανᾶκη)

Ξαπόστασες Γιανᾶκη ;

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Ἐπάγοσα Νεράηδα.

Θὰ μείνω δώ. Λίγη ζωὴ μοῦ μένει ἀκόμα.

(κλαίει)

Πάει ! Ὁ κόθος ποῦχα μοῦ τὴν πήρε τὴ ζωὴ μου·
ἐπάγοσε τὸ γαῖμα μου μέσα στὶς φλέβες.

Ἄχ τὴν ἀπάτητη κορφὴ δὲ θὰν τὴ φτάσω.

Η ΝΕΡΑΗΔΑ

Μὴν κλαῖς Γιανᾶκη. Τὴν κορφὴ μου κι ἄ δὲν εἶδες
ποιὸς ἄλλος σὰν καὶ σένα ἀνέβηκε δὴ πάνου ; .

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Κρυόνω !

Η ΝΕΡΑΗΔΑ (ἀκουμπώντας τὸ χέρι τῆς
στὸ κεφάλι του)

Πάω τὴν Ἐρωφίλη νὰ σοῦ φέρω.

(ἀπλόνει τὸ μαγνάδι τῆς καὶ χάνεται).

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Πεθαίνω μάνα ! Μάνα μου γλυκεῖα πεθαίνω !

(Παρουσιάζεται ἡ Ἐρωφίλη φορώντας τὴν ποδιὰ
τῆς· ὁ Γιανᾶκης μόλις τὴ διακρίνει. Τονὲ ραντίζει μὲ
ροδόσταμα καὶ τονὲ χουσαίνει νὰ ζεσταθεῖ).

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ

Ἄ !

Η ΕΡΩΦΙΛΗ

Σύνερχε Γιανᾶκη· ὁ Γήλιος βγαίνει πέρα...

(Μακριὰ ἀρχίζει νὰ ροδοφέγει. Ἀπάνου στὴν
ἀπάτητη κορφὴ ἡ Νεράηδα τοῦ βουνοῦ ὀρθὴ μᾶμο-
λόγητη χαρὰ ἀντικρίζει τὸν Ἥλιο ποῦ τῆς πρωτο-
στέλνει τὶς ἀχτίδες του· μὲ τὸ ἓνα τῆς χέρι κυματί-
ζει τὸ μαγνάδι τῆς καὶ μὲ τᾶλλο στέλνει φιλιὰ στὸν
Ἥλιο).

Η ΝΕΡΑΗΔΑ (δυνατὰ)

Ἦλιε μου καὶ πυρήλιε μου καὶ κοσμογυριστὴ μου
ἀφ τὴν ἀπάτητη κορφὴ σοῦ στέλνω τὰ φιλιὰ μου.

(Ἡ Ἐρωφίλη ὀλοένα χουσαίνει τὸ Γιανᾶκη).

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ (σιγὰ σιγὰ)

Τί ζεστασιὰ ! Τί μυρουδιά !

Η ΕΡΩΦΙΛΗ (δειχνοντας τὸν Ἥλιο)

Κοίτα· νὰ ὁ Γήλιος !

Ο ΓΙΑΝΑΚΗΣ (κλειώνοντας τὰ μάτια του
ἀπὸ τὸ θάμπωμα τοῦ Ἥλιου καὶ γέροντας τὸ κε-
φάλι στη ποδιὰ τῆς Ἐρωφίλης).

Κλειούνε τὰ μάτια μου κι ἀκούω τὴ μυρουδιά·
λούσε με μάγεψέ με κοίμησέ με
κοίμησέ με στὴν χλιομύριστή σου τὴν ποδιὰ
καὶ πές μου ἐκείνο ποῦ δὲ λέμε.

Σὰν ὄνειρο ἄς μοῦ ἔρθει ὁ λόγος σου
γιγάντιος κόσμος δὲ θὰ γκρεμιστεῖ δὲ θὰ φριαστεῖ
μόνο ἡ σκιὰ βεργόλιγνου κυπαρισσοῦ
θὰ πέσει ἀπάνου μου πιστὴ.

Πιστὴ ! γιατί ὄνειρο κι ἀφτὴ μαζί θὰ φύγει !

Μὰ ἀπὸ τῶ μυρουδιῶν σου τὸ μεθύσι

ὦ ζάλη ὦ γλύκα ἀπέραντη — ποιὸς σέ εἶπε λίγη ;

τοῦ Χάρου ἢ σάλπιγγα θὰ μὲ ξυπνήσει !

Ἀκούγεται μακριὰ ἤχος σάλπιγγας. Ὁ Ἥλιος
φάνηκε πιά. Ἡ Νεράηδα ἀπὸ τὴν ἀπάτητη κορφὴ
ξακολουθεῖ ὀλοένα νὰ ἐρωτολογιέται μαζὶ του).

Η ΕΡΩΦΙΛΗ

Γιανᾶκη κοίταξε τὸν Ἥλιο ! Δὲς πὼς λάμπει !

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

ΓΙΑΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

*** 2 τοῦ Θεριστοῦ 1912

Σεβαστέ μου,

Ἦρθα στὸ χωριό μου ! Τί ἀθάνατη εἶν' αὐτὴ
ἡ ὁμορφιά του ! πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ στερηθῇ,
γιὰ νὰ καταλάβῃ τὴν αἰώνια του χάρη ! Πατριδα,
χρυσὴ ἀγαπητικιά μου. Σὲ πλημύρισε τὸ αἷμα, σὲ
ρήμαξαν ἀμέτρητες συφορὲς καὶ σὺ ὡς τόσο χαμο-
γελᾷς ἀκόμα.

Ὅταν μπῆκα στὴν * * * * δὲ μπῆκα μὲ μεγα-
λεῖο γιατί εἶμαι χωργιατόπουλο καὶ τὰ χωργιάτικα
μ' ἀρέσουν. Ἡ προφορὰ των μοῦ γλυκοχαδέβει τ'
αὐτιά, χωργιανοί μου, σᾶς εἶχα στὴ καρδιά μου,
γιατὶ πρῶτα δὲ πάταγε * * * (τῆς στὸ σκολειό.
Τώρα μὲ κάποια λύπη μου ἀκούω πῶς τὰ παιδιὰ
μάθανε γράμματα· ἀλλὰ ἡ λύπη μου μετριάζεται,
ὅταν ἔμαθα πῶς ὁ ἐπιθεωρητὴς ὀρμήνευε τοὺς δι-
σκόλους νὰ μιᾶνε τὴ δημοτικὴ στὰ παιδιὰ.

Ἐνας μοῦ λέει μὲ πολλὴ γνώσι: «Ἐγὼ μὲ τὰ
μικρὰ μου μυαλὰ λέω πῶς μᾶς ἔπνιξαν τὰ γράμμα-
τα. Τὰ γράμματα εἶναι λοῦσο ποῦ δὲ χρειάζεται γιὰ
νὰ γίνῃ ξακουστὸ ἓνα ἔθνος· χρειάζομαστε μάθησι
καὶ στρατὸ τὰ ὁποῖα θὰ χριστοῦνε ἀπάνω στὸν ἔμ-
πορα καὶ τὸ χωρικὸ. Νὰ μὴ σταβρώνουμε τὰ χέργια
νομίζοντας πῶς θὰ ξεπέσομε, ἐὰν δὲ σπουδάσομε.
Κοντέβουν ὅλοι οἱ Ρωμιοὶ νὰ γίνουν δικηγόροι καὶ
γιατροί».

«Πολὺ σωστὰ, γέρω μου», τοῦ λέω, ἂν κι' ἔπερ-
νε καὶ μένα τὸ σκέδιο.

Ἄχ νὰ μποροῦσα, νάχα δύναμη καὶ νοῦ, νάτρε-
χα παντοῦ, σ' ὅλα τὰ χωριά μὲ ἓνα σάκκο στὸν ὦ-

μο, νὰ μάγεβα κάθε λέξη, κάθε τύπο, κάθε προφορὰ γιὰ νὰ λύσω τόσα ζητήματα ποῦ σήμερα βασιλεύουν τοὺς σοφοὺς, ἐθνολογικά, ἱστορικά, φιλοσοφικά, φτάνει νὰ καταδεχτῆ κανεὶς ν' ἀκούσῃ τὸ χωρικό ποῦ μιλεῖ καὶ βλέπει τὴν ἀλήθεια καὶ τοῦρχεται φῶς!!

Ἔχουμε νὰ περάσουμε βραδιὲς καὶ βραδιὲς στὸ χωργιό· θὰ τὸ σεριανίσουμε ἀπ' ἄκρῃ σ' ἄκρῃ. Θὰ μιλήσουμε γιὰ τὴ γλῶσσα, θὰ συζητήσουμε γιὰ τὴ μετάφραση τοῦ Ἐδαγγελίου, θὰ τραβήξουνε οἱ κακόμοιροι οἱ μαλλιαροὶ τῶν παθῶν τους τὸ τάραχο ἀπὸ τοὺς δασκάλους καὶ μερικοὺς γραμματισμένους, θὰ χαρακτηριστοῦμε ὡς ἄθεοι, ὡς μασῶνοι — γιὰτὶ ἔτσι παρασταίνουμε τοὺς μαλλιαροὺς στοὺς χωρικούς — καὶ στὸ τέλος θὰ βγοῦνε νικηταί.

Ἄς τελειώσω καὶ τούτη μου κι' ἄς σᾶς παρακαλέσω νὰ διορθώσετε ἓνα λάθος, εἰς τὸ ὁποῖο ὑπέπεσε ὁ ὑπάλληλος τῆς διεκπεραιώσεώς σας. Ἄντι νὰ μοῦ στείλῃ διὰ τοῦ ταχ. δέματος τὴ Νέα Διαθήκη σας, ὅπως σᾶς ἔγραφα ἀπὸ * * * *, μούστειλε τὴν Ἰλιάδα. Ἀναλογίζουμαι τῆς σκοτοῦρες καὶ φροντίδες σας ποῦ μᾶς ἐκληρονόμησε ἡ σημερινὴ βιοπάλη, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ξεχνάει κάπως αὐτὲς ὅταν ἀγωνίζεται γιὰ μιὰ ἰδέα, γιὰ τὴν ὁποία σᾶς παρακαλῶ καὶ πάλιν νὰ μοῦ στείλετε τὴ Νέα Διαθήκη.

Μὲ ἄκρα ὑπόληψι

* * * * *

* * * * 17 Ἰανουαρίου 1912

Ἀξιότιμὲ κ. Πάλλη,

Σᾶς φαριστῶ ἀπὸ μέρος τοῦ Κ. Κάρου, Σ. Τριάντου καὶ Π. Σαλβάνου γιὰ τὰ βιβλία ποὺ τοὺς στείλατε. Σᾶς περικαλῶ νὰ μοῦ τὰ στείλετε καὶ ἐμὲ μὴ λησιμονώντας καὶ τὸ βιβλίον «ΖΩΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΣ». Θέλω νὰ τὰ κρατῶ σὰ φυλαχτὸ γιὰτὶ εἶν' γραμμένα στὴ ζωντανὴ ἑλληνικὴ μας γλῶσσα, στὴ γλῶσσα ποὺ καθέννας τὴ νογᾶει καὶ τὴ μιλεῖ. Στὸ ἔργον μου — γιὰτὶ πολὺ ἐργάζομαι, ὁ Θεὸς τὸ ξέρει, γιὰ τὴ ξατίλα τῶν βιβλίων σας — ἀπαντῶ καὶ πολλὰς βέβαια δυσκολίας, μὰ θαρρετὰ καὶ στέργη πάω τὸ δρόμον μου μὲ μόνῃ τὴ σκέψι πὼς ὑποστηρίζω τὴ σοφὴ καὶ μεγάλη σας ἰδέα.

Στὴν τρίτη σελίδα τοῦ γραμμάτου μου σᾶς γράφω 2 δημοτικὰ τραγοῦδια, ποὺ ἐδῶ στοὺς * * * τὰ τραγοῦδάμει χοροπιαστοὶ τὶς μεγάλας γιορτάδες κατὰ τὸ ἑλληνικὸ σύστημα. Δὲν εἶμαι σὲ θέσι νὰ κρινῶ ἂν ἔχουνε ἀξία καὶ γι' αὐτὸ σᾶς γράφω δύο, κ' ἂν σᾶς ἀρέσουνε περικαλῶ νὰ μοῦ γράψετε νὰ

σᾶς τὰ στείλω νὰ τὰ χρησιμεύσετε γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς γλώσσας μας.

Ἴσιαμε τὰ τώρα ἔχω ἀνασκαλέψει 20. Ἐλπίζω νὰ τὰ συνάξω 30.

* * * * *

Στερονόγραφο : Ἄπο τὶς γρηῆς, ποὺ ἐρώτησα γιὰ τὰ τραγοῦδια, δὲν μπόρεσα νὰ πάρω σχεδὸ καμία πληροφορία, παρὰ μονάχα ξερὸ-ξερὸ τὸ τραγοῦδι.

* * * * *

ΣΤΟΤ "ΝΟΥΜΑΣ",

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

πυλαιοῦνται τὰ πᾶσι βιβλία πρὸς ΜΙΑ δραχμὴ τὸ ἔξῃ ἀπὸ ὅσα εἶναι σημειωμένα μὲ ἄλλες τιμὰς

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ, «Ἡ Ματιὰ». — «Ἀγκάθια καὶ Τριτόλοιο» (θηγήματα). — ΧΑΡ. ΑΝΤΡΕΑΣ, «Ἡ Μὲγ' Ἀλέξανδρος». — ΒΑΡΑΕΝΤΗ, «Ἄσξαι καὶ Ζωή». — ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑ, «Ἀφῆνης καὶ Χλόη» τοῦ Ἀγγου. μετάφρ., — «Τίμωνας ὁ Μισάνθρωπος» τοῦ Λουκιανοῦ (μετάφρ. λ. 50), | «Ὁ Προσκυνητὴς». — ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Ἀπρίλη» (δρ. 2). — Π. Σ. ΔΕΛΤΑ «Στοχασμοὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν μας» (λ. 50). — «Γιὰ τὴν Πατριδα — Ἡ καρδιά τῆς Βασιλοπούλας» (δρ. 3.50). — «Παραμῆθι δίχως ὄνομα» (δρ. 3.50). — «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου» (τόμοι 2, δρ. 4.50). — ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ «Ἀπὸ τὸν Κόσμον τοῦ Σαλονικοῦ». — ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Φυλλάδες τοῦ Γερσὴμου». — ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΖΕΡΒΟΥ, «Νησιώτικα Τραγοῦδια». — Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ, «Τὰ Γεωργικὰ τοῦ Βεργίλιου» (λ. 50). — «Σακοῦνταλα» τοῦ Καλλιμάχα (δρ. 1). — ΙΔΑ, «Σαμοθράκη» δρ. 2). — Θ. ΚΑΤΡΑΠΑΝΗ, «Τὰ Τραγοῦδια τοῦ Στρατιώτη» (λ. 10). — ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΔΕΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὸ Βιολί». — ΑΔΑΞ. ΜΑΡΠΟΥΤΖΟΓΛΟΥ «De Profundis» τοῦ O. Wilde (δρ. 2). — ΚΩΣΤΑ ΠΑΡΟΡΙΘΗ «Ἀγγ. τοῦ Δελινοῦ» (δρ. 2). — «Οἱ νεκροὶ τῆς ζωῆς» (δρ. 2). — «Στὸ Ἄλμπουρο» (δρ. 2). — ΑΔΕΞ. ΠΑΛΛΗ, «Ὁ ἔμπορος τῆς Βενετίας» (Β' ἐκδοσὴ). — ΑΔΕΞΑΝΤΡΑΣ ΠΑΠΑΜΟΤΟΥ, «Ἀθρῶπιος Μηχανισμός». — ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ, «Τὰ Παλιὰ καὶ τὰ Καινοῦργια». — ΖΗΣΙΜΟΥ ΣΙΔΕΡΗ, «Ὁ Αἴας» τοῦ Σοφοκλή (μετάφρ.). — ΗΛΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ, «Πλουτάρχου : Περὶ Παιδῶν Ἀγωγῆς» (μετάφρ.). — ΓΙΑΝΝΗ ΣΤΕΦΑΝΗ, «Μπουμπουκία». — Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ (δράματα): «Ζωντανοὶ καὶ Πεθαμμένοι», — «Ὁ Ἄσπυρος», — «Οἱ Ἀλυσίδες» (δρ. 2). — ΜΕΝΟΥ ΦΙΛΗΝΤΑ «Ἀπὸ τοὺς Θρόλους τῶν Αἰώνων», — «Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς Γλώσσας» (Α' ἐκδοσὴ) καὶ Β' ἐκδοσὴ, τόμοι 2 (δρ. 5). — Ζ. ΦΥΤΙΑ, (δράματα): «Τὸ Ἐκθετο», — «Δίχως Ἀκρογιάλι», — «Χτισμένο στὸν Ἄρμον». — ΦΩΤΗ Δ. ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα». — «Στὴ Φοιτητικὴ Συντροφίκα» (λ. 50). — ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΟΡΝ, «Μελέτρα». —

Γιὰ τὸ ἔξωτερικό, λ. 25 παραπάνου ὁ κάθε τόμος.

ΤΟΜΟΙ παρασμένοι τοῦ «ΝΟΥΜΑΣ» (ἔξῃ ἀπὸ τὸν πρῶτον ποὺ δὲν ἔκρχει κανένα του ἀντίτυπον) πυλαιοῦνται δρ. 12.50 ὁ ἕνας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ.χρ. 12.50 γιὰ τὸ ἔξωτερικό.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνηγομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και την Κρήτη άρ. 10. Για τὸ ἔξωτερικό φρ. χρ. 12,50.—Γιὰ τίς ἐπαρχίαι δεχόμεστε καὶ τρίμηνας συνηγομῆς (3 άρ τὴν τρίμηνίαν).—Κανέναις δὲ γράφεται συνηγομητῆς ἢ δὲν προπλερώσει τὴν συνηγομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο.—Τὰ περασμένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλῆ τιμῆ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήναις σ' ὄλα τὰ κίόσκια, καὶ στὶς ἐπαρχίαις σ' ὄλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Η ΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ (*)

Ἐπειτ' ἀπ' ὄσα μάλλον ἀρνητικὰ ἔγραψα στὰ περασμένα φύλλα τοῦ «Νουμά», ἔρχουμαι σήμερον νὰ δώσω τὴ θετικὴ βάζη τῆς σοβαρῆς ἐργασίας γιὰ τὸ ἔργατ.κό μας κίνημα. Σ' αὐτὸ τὸ σημειο δὲ θὰ ἔχω νὰ πῶ πολλὰ γιὰτὶ ἔχω τόσα καὶ τόσα γράψει σὲ περασμένα φύλλα τοῦ «Νουμά» καὶ στὸ φύλλο τῶν «Καιρῶν» τῆς 31 Ἰουλίου ἔδαλε πολλὰ ζητήματα ἀπ' τὰ σχετικὰ στὸν τόπο τους σὲ μιὰ φωτισμένη συνέντευξη ὁ φίλος μου κ. Παπαναστασίου.

Γιὰ δογματισμὸ καὶ ἀδιάλλακτη τακτικὴ, γιὰ ἀντιγραφὴ τοῦ ἐργατικῶ κινήματος ἄλλων κρατῶν δὲ θὰ βρεθεὶ βέβαια τίμιος συζητητῆς ποῦ θὰ μᾶς κατηγορήσει. Ἄλλὰ φυσικὰ τίμιος συζητητῆς ἄνθρωπος ποῦ νὰ ἔχει πραγματικὴ θέληση νὰ συζητήσει τίμια καὶ νὰ ἐργαστεὶ τίμια. Κι αὐτὸ βέβαια δὲ γίνεται ὅταν κάνουμε τὸ σοσιαλιστῆ στοὺς μὲν, κατηγοροῦμε τὸ σοσιαλισμὸ στοὺς ἄλλους, ὅταν ἐπιτήδεια θέλουμε νὰ τρομάζουμε τοὺς ἐργάτες μὲ τὸ σοσιαλισμὸ, λέγοντάς τους — καθὼς ξέρει πολὺ καλά ἐκεῖνος ποῦ θὰ στοιχειοθετήσει τὸ ἄρθρο μου αὐτὸ — πῶς σοσιαλισμὸς θὰ πει ν' ἀρπάξουμε τὴν περιουσία τῶν πλουσίων καὶ νὰ τὴ μοιράσουμε! Ξέ-

(*) Κοίτα ἀριθ. 485—487 τοῦ «Νουμά».

ροῦμε πῶς αὐτὸ τὸ ἐπιχειρήμα τὸ μεταχειρίζονταν ἀπὸ ἀνέκαθεν οἱ ἐκμεταλλευτῆς τῶν ἐργατῶν ἂν οἱ σημερνοὶ τους προστάτες μεταχειρίζονται τὸ ἴδιο ἔπλο δὲν προκαλοῦν σοβαρὴ ὑπόνοιαν πῶς καὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι λιγώτερο ἐκμεταλλευτῆς ἀπ' τοὺς πλουτοκράτες; Ἄς εἶνα! Πιστεύω πῶς αὐτὸ τὸ σημειο ἀρκετὰ τὸ ἀπόδειξα ὡς τώρα, ὥστε νὰ μὴ χρειάζουμαι καὶ ἄλλες ἀποδείξεις. Δὲν ἀπυτώνουμαι παρὰ στοὺς εὐσυνείδητους ἀγωνιστῆς καὶ στοὺς ἐργάτες ποῦ θέλουν σήμερον νὰ σκεφτοῦν σήμερον, γιὰτὶ ποιὸς ξέρει ἂν αὔριο θάναὶ καιρὸς καὶ ἂν δὲν θὰ χτυποῦν τὸ κεφάλι τους ποῦ δὲν εἶτανε αὐτοὶ μόνοι τους οἱ φορεῖς τῆς ἰδέας τους, μόνε τὴν παράδωσαν σ' ἕναν ἄνθρωπο, ποῦ ἐπὶ τέλους καὶ ἂν δὲν εἶτανε ἀπὸ πρόθεση ἐκμεταλλευτῆς, εἶτανε κοντὰ στὴν πειρασμὸ νὰ προδώσει τοὺς ἐργάτες γιὰ ν' ἀνεβεὶ αὐτός, ὅπως τόκαναν ἄλλες σοβαρῆς καὶ σπουδαῖες φυσιογνωμῆς, ἄνθρωποι ἐπιστῆμονες καὶ μορφωμένοι, ὅπως λ. χ. ὁ Μπριάν καὶ ὁ Βιδιάν. Ἄλλοίμονο στὶς ἰδέαις ποῦ παραδίνονται σὲ λίγα χέρια καὶ ἀλλοίμονο σὲ κείνους ποῦ δὲ νοιώθουν τὸ μεγάλον κίντυνο ἀπ' αὐτό!

Κινηθήκαμε καὶ κινούμεστε στὸν τόπο μας διαρκῶς μέσα στὸ βούρκο τῶν προσωπικῶν κομμάτων, γιὰτὶ ἔλειπαν οἱ ὀργανωμένες κοινωνικῆς τάξεις μὲ τὰ ὄρισμένα προγράμματα. Καὶ ἰώρα ὀργανόνονται οἱ ἐργάτες γιὰ νὰ παραδοθοῦν καὶ αὐτοὶ σὲ πρόσωπα — καὶ τί πρόσωπα! —, γιὰ νὰ μὴν ξέρουν τί ζητᾶν καὶ μόνο νὰ θαυμάζουν τὸ σωτηρὰ τους ὅταν κερδίσουν κανένα ζητηματάκι, ὅταν πάρουν καμμιὰ παραχώρηση ἀπ' τοὺς ἐκμεταλλευτῆς τους! Δὲν ὑποτιμοῦμε μεις διόλου τὴν ἀμεση δράση τῶν ἐργατῶν· κάθε ἄλλο τὴν ὑποστηρίζουμε, γιὰτὶ τοὺς κάνει νὰ νοιώσουν τὴ δύναμή τους, ν' ἀποκτήσουν αὐτοπεπολθηση. Μὰ τί γίνεται σ' ἐμᾶς; Μοιρολάτρες καὶ προσωπολάτρες οἱ ἐργάτες μας, ἀμόρφωτοι κ' ἔχοντας ἀκόμα ὄλες τίς προλήψεις τους — μέλις κερδίσουν τὸ ζήτημὰ τους χάρη στὴν ἴδια τους τὴ δύναμη καὶ μόνο σ' αὐτὴ ξαναπέφτουν πάλι στὸ μακάριον ὕπνο τους κ' εὐλογοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Μωυσῆ τους, ὅταν αὐτὸς νὰ τοὺς ἔφερε τὴ νίκη καὶ νὰ μὴν τὴν ἐπῆραν μόνοι τους, καὶ χώνουνται πιὸ βαθιὰ στὸ λάκκο τῆς ἐκμετάλλεψης, ἀφοῦ ἐκεῖνος μπορεὶ ἀτιμώρητα νὰ κομπάζει γιὰ μιὰ ἐπιτυχία τῆς ἀπεργίας τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὄψη τῶν κινήματων αὐτῶν γιὰ κείνους ποῦ βλέπουν ἀμερόληπτα. Γιὰ τὸ κέρδος τῆς στιγμῆς θυσιάζουμε τὸ πᾶν καὶ ὁ τρίτος ποῦ ἀπολαύει, ὁ tertius gaudens, εἶναι κείνος ποῦ μπορεὶ τὸ κέρδος ἐκεῖνο νὰ τὸ ἐκμεταλλεύεται γιὰ ν' αὐξήσει τὴν προσωπικῆς του ἐπιρροή.

Μποροῦνε λοιπὸν ἀκόμα οἱ ἐργάτες, μας νὰ εἰ-

να τόσο τυφλοί, ώστε να επιδιώκουν τέτοιου είδους ώφελήματα; Αυτοί που τόσα χρόνια εΐτανε σκλάβοι, αυτοί που ξυπνοῦν τόσο δύσκολα κι ἀφοῦ τοὺς ξυπνήσει κανείς — τόσο πολὺ πιὰ βιάζονται νὰ πετύχουν κάποιον κέρδος, ἀφοῦ τόσον καιρὸ δὲν αΐστανόντουσαν τὴν ἀνάγκη του; Ἐς μορφωθοῦν πρῶτα, ἄς ὀργανωθοῦν σὲ πραγματικὰ σωματεία — ὄχι σωματεία μὲ προέδρους καὶ τοσακώματα, μὲ λάδαρα καὶ πανηγύρια σ' ἑορτὲς ἀγίων — καὶ τότε πολὺ πιὸ εὐκολὰ θὰ πάρουν τόσα καὶ περισσότερα. Τότε τὸ κέρδος τοὺς θάναί πραγματικὸ καὶ μόνιμο· τότε θὰ πηγαίνουν ἀδιάκοπα μπροστά, τότε ἡ κάθε νίκη τοὺς θὰ τοὺς δυναμώνει καὶ θὰ τοὺς ἐγκαρδιώνει σὲ νέον ἀγῶνα, θὰ τοὺς δίνει τὴν ἐλπίδα σὲ νέα νίκη. Μόνον τότε δὲ θ' ἀναπαύονται ποτέ, μὰ θ' ἀγωνίζονται διαρκῶς. Μόνον τότε θὰ συνειθίζονται νὰ μὴν ἀπογοητεύονται γιὰ τὶς ἀποτυχίες· θὰ τὶς θεωροῦν φυσικὲς, θὰ ξέρουν ποιούς ἀγῶνες καὶ πόσες καταδίωξεις ὑπόφεραν οἱ συνάδερφοί τους ἄλλων κρατῶν, πού δὲν εἶχαν κἀν τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν πού ἔχουν αὐτοὶ πρὶν τὴ ζήτησόν καὶ πρὶν τὴ νοιώσουν, καὶ θὰ τραβοῦν πάντα μπροστά. Ἐνῶ τώρα μὴ τους ἀποτυχία θὰ τοὺς γονάτιζε, θὰ τοὺς παρέλυε καὶ θὰ τοὺς ἔκανε νὰ ξανακοιμηθοῦν γιὰ χρόνια πάλι!

Αὐτὰ βλέπει ὁποῖος σκέφτεται σοβαρὰ κι ὄχι τσαρλατάνικα. Ὅταν ὁμως λέμε αὐτὰ δὲν ἀκολουθοῦμε βέβαια ἑμεῖς ἀδιάλλακτη πολιτικὴ οὔτε περιμένουμε ἑμεῖς μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια δσο νὰ καταλάβουμε τὴν πολιτικὴν ἐξουσία, ὅπως ἀπὸ κακὴ πίστη ἐν γνώσει μᾶς κατηγοροῦν. Οἱ ἄνθρωποι πού ὡς τώρα σκέφτηκαν σοβαρὰ στὸν τόπο μας ἔχουν ἀναπτύξει ὀλόκληρο μεταρρυθμιστικὸ πρόγραμμα, πού Ἰσα Ἰσα θὰ ἐπιδιωχτεῖ πρὸς τὸ παρόν, πού θὰ ἐπιδιωχτεῖ ὁμως ὄχι μὲ ζητιάνημα, ἀλλὰ μὲ ἀντρίκιο πάρισμο χάρη στὴ δύναμη πού θὰ στέκεται πίσω ἀπ' αὐτὸ (κοίτα τὸ πρόγραμμα τοῦ λαϊκοῦ κόμματος — κοινωνιολόγων — καὶ τοῦ σοσιαλιστικοῦ κέντρου Ἀθηνῶν). Ποιὸ εἶναι τὸ πρόγραμμα ὁμως ἐκείνων πού συνεργάζονται «μὲ ἀστικὸν κόμμα»; Οἱ συνεργάτες αὐτοὶ ἢ καλλίτερα ὁ καπετὰν ἑνας συνεργάτης τοῦ ἀστικοῦ κόμματος ἐπάρθηκε στὸ βενιζελικὸ συνδυασμὸ, δὲν πῆγε ὡς συνεργάτης, μὰ ὡς μέλος τοῦ συνδυασμοῦ σὰν τοὺς ἄλλους, χωρὶς κκιμῶν αὐτοτέλεια, χωρὶς κανένα ξεχωριστὸ πρόγραμμα· εἶταν ἕνα — κι ἀπ' τὰ πιὸ ἀσημῶτερα — νοῦμερα τοῦ βενιζελικοῦ συνδυασμοῦ. Δὲ ντρέπεται λοιπὸν λιγάκι νὰ μιλεῖ γιὰ συνεργασία; Δὲ ντρέπεται νὰ περηφανεύεται γιὰ τὴν ἐργατικὴν νομοθεσίαν (ἄ propro, ὅταν ὁ κ. Θεοδωρόπουλος ρωτᾷ τὸν ἑαυτοῦ του «σὰς κατηγοροῦν ἀκόμα, ἂν ἐνοίωσα καλά, ὅτι ἔχετε μεγάλην πίστιν εἰς τὴν ἐργατικὴν νο-

μοθεσίαν» γιὰ ν' ἀπαντήσῃ «εἶνε περίεργον πῶς κατορθῶνουν νὰ μαντεύουν τὰς σκέψεις μου οἱ κύριοι», δὲν πιστεύω νὰ ἐννοεῖ ἑμένα, γιὰτὶ ποτέ μου δὲν εἶπα τέτοια πράματα, οὔτε ξέπεσα ὡς τὸ σημεῖο νὰ προσπαθῶ νὰ μαντεύω τὶς σκέψεις τοῦ κ. Θ. ὄστε φαίνεται ἡ δημιουργικὴ του φαντασία ἔδρασε κι αὐτοῦ, ἴσως καταγοητευμένη ἀπ' τὴν εὐφυΐαν τῆς ἀπάντησής (!), νομοθεσία χρισμένη στοὺς ἐργάτες, γιὰτὶ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ φαντάζεται σοβαρὰ — ἢ καλλίτερα δὲν μπορεῖ νὰ κάνει σοβαροὺς ἀνθρώπους νὰ πιστέψουν (γιὰτὶ αὐτὸς μπορεῖ νὰ φαντάζεται ὅ,τι θέλει) πῶς οἱ 350 ἄστοι βουλευτὲς φοβήθηκαν τὸ μπόι του καὶ ψήφισαν τοὺς νόμους ἐκείνους; Μὰ ἔπρεπε νὰ κάνει λόγο καὶ γι' αὐτὴν γιὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ δρόμο τῆς παραχάραξης καὶ τῆς ἀσυνειδησίας, γιὰ νὰ βάλῃ στὸ στόμα μὲς τὴ φράση πῶς ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία ἀπολύτως εἶναι καταστρεπτικὴ γιὰ τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ μᾶς δείξῃ πῶς διάβασε τὸ Λασσάλ καὶ τὸ Ferris — καὶ ν' ἀποδείξῃ τί; πῶς «ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία εἶνε ἀναγκαῖος καρπὸς τοῦ σημερινοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Ἐπιστήμης (!) ἀναγνωρίζῃ ἐμμέσως δι' αὐτῆς τὴν ἀνάγκην τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπον καὶ ἐπεμβαίνει ὑποδοθηθῶντας τὸν ἐργάτην νὰ καλλιτερεύσῃ τὴν θέσιν του». Δὲν εἶναι βέβαια δουλειά μου νὰ καθίσω νὰ μάθω γράμματα στὸν κ. Θ.· αὐτὸ ἄς τὸ κάνει ὁ δάσκαλός του ὁ δόκτωρ Ἄρλουμπος. Ἐγὼ πού ξέρω εὐτυχῶς τί μοῦ γίνεται καὶ μελέτησα τὰ πράματα ξέρω καὶ τί λέω ὅταν γράφω πῶς ἡ τελευταία ἑλληνικὴ ἐργατικὴ νομοθεσία ἐδῶλε τὸν ἑλληνικὸν ἐργατικὸν ἀγῶνα γιὰτὶ δὲ ζητήθηκε καὶ πάρθηκε μὰ χαρίστηκε στοὺς ἐργάτες, γιὰτὶ ἐπομένως τοὺς ἐνισχύει στὴ μοιρολατρεία καὶ κακομοιριά τους. Καὶ γι' αὐτὸ μου τὸ συμπέρασμα ἔφερα γιὰ ἐπιχειρήματα μὴ φράση τοῦ Μάρξ πού ὁ ἴδιος ὁ κ. Θ. χωρὶς νὰ τὴ νοιώσῃ τὴν παράθεσιν στὴ σελ. 7 τοῦ φυλλάδιου «ἡ ἐργατικὴ νομοθεσία τῆς Ἑλλάδος». Αὐτὰ τὰ πράματα δὲν ἀντικρούονται τόσο εὐκολὰ, ὅσες στήλες ἐφημερίδας κι ἂν γεμίσουν. Αὐτὸ τὸ νοιώθει εὐκολὰ κάθε ἄνθρωπος πού σκέφτεται σοβαρὰ: ἕνα σοβαρὸ ἐργατικὸ κίνημα χρειάζεται σοβαρὰ μορφωμένους ἐργάτες μ' ἐργατικὴ συνείδηση — ἰδιαίτερα σὰν πρόκειται, ὅπως εἶναι ἡ γνώμη σχεδὸν ὅλων μὲς, νὰ δράσῃ πολιτικῶς. Γιὰτὶ καθὼς κ' ἐγὼ ἔγραψα καὶ ὁ κ. Παπαναστασίου ὑποστήριξε «εἶναι φανερόν ὅτι οἱ ἐργάται δὲν ἐνδιαφέρονται μόνον ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς προστατευτικῆς νομοθεσίας, διότι ἀπλούστατα εἶναι φορολογούμενοι, διότι εἶναι ἄνθρωποι αἰσθανόμενοι ἀνάγκην μορφώσεως, διότι ἔχουν συναλλαγὰς καὶ δικάζονται εἰς τὰ δικαστήρια, αἱ δὲ εἰς

αυτούς συμφέρουσαι μεταρρυθμίσεις ἀπαρέσκουν εἰς τὰς εὐπόρους τάξεις καὶ διότι ἡ πλήρης ἀποκατάστασις των δὲν εἴμπορει νὰ ἐπέλθῃ μόνον διὰ τῆς προστατευτικῆς ἐργατικῆς νομοθεσίας». Ἐχουν λοιπόν, δηλ. πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ἐργάτες πρόγραμμα ἔξι μόνον ἐργατικῆς προστατευτικῆς νομοθεσίας, μὰ καὶ πρόγραμμα φορολογικὸ, πρόγραμμα δικαστικῆς νομοθεσίας, πρόγραμμα ἐκπαιδευτικὸ. (*) γιὰτὶ μπορεῖ δ,τι τοὺς δίνουμε σήμερα μὲ μορφῆ ἐργατικῆς νομοθεσίας νὰ τοὺς τὸ πάρουμε αὐριο μὲ ἄλλου εἶδους νομοθετικὸ μέτρο χωρὶς αὐτοί, σὰν ἀμόρφωτοι ποὺ εἶναι, νὰν τὸ νοιώσουν—πάντα χωρὶς νὰ νοιώσουν σὲ τί ὀφείλονται ἢ ζημία τους. Πῶς θὰ εἶναι λοιπὸν ἐξασφαλισμένοι, ἐξὸν ἀπ' τοὺς ἄλλους λόγους, πῶς ὁ ἕνας ἀρχηγὸς τους δὲ θὰ τοὺς προδώσει μ' ἕνα τέτοιον τρόπο—ἀν δὲν ἔχουν μορφωθεῖ; Καὶ τί θὰ τοὺς ὀφειλοῦσαν λοιπὸν λίγες πρόσκαιρες νίκες ποὺ ἔρχονται ὕστερα ἀπὸ μάχες κανομένες ἐπιτήδες γιὰ ν' ἀποχτήσῃ ἐπιρροὴ ὁ ἕνας ἐκεῖνος καί... γιὰ νὰ σκάσουν «οἱ διάφοροι Τρανοί» ;

Τὸ πρῶτο λοιπὸν καὶ τὸ κύριο δὲν εἶναι νὰ μαζευτοῦν νούμερα Κομπάρσων. Αὐτὰ χρειάζονται μόνον γιὰ ἐπιτυχίαι τῆς σιγῆς, ἐπιτυχίαι ποὺ φέρουν πραγματικὴ ὠφέλεια ἔξι στοὺς ἐργάτες μὰ στὸ νομικὸ τους σύμβουλο. (**) Χρειάζεται οἱ ἐργάτες νὰ μορφωθοῦν γιὰ νὰ μπορέσουν πραγματικὰ νὰ ὑπερασπίσων τὰ συμφέροντά τους. Φυσικὰ πῶς αὐτὸ δὲν εἶν' εὐκόλο, γιὰτὶ δύσκολα βγάζουν τίς προλήψεις τους οἱ δικοὶ μας ἐργάτες, ἄνθρωποι ποὺ ζοῦν στὸ μεγαλύτερο πνευματικὸ σκοτάδι. Μὰ δὲν εἶναι καὶ ἀδύνατο. Καιρὸς καὶ ὑπομονὴ ἀπαιτοῦνται ἔξι βιασίματα, ἔξι τσαρλατανιές, ἔξι ἐπιπολαιότητες. Προχωρώντας σιγὰ καὶ συστηματικὰ, μορφώνοντας καὶ ἀκόμα μιά φορὰ μορφώνοντας ἀποχτοῦμε βράχους τῆς ιδέας, δημιουργοῦμε πολιτικὸ ἐπίπεδο, πολιτικὸ κόμμα ἀρχῶν. Σὰν ἀνοίξουν κάπως τὰ μάτια τους—τότε μποροῦν νὰ ἐλπίζουν πῶς θὰ πάρουν, τότε θὰ ξέρουν καλὰ τὰ μέσα ποὺ θὰ ἐφαρμόσουν.

(*) Κοίτα καὶ ἄρθρα μου στοὺς ἀριθ. 459—461, 466—467, 469 καὶ 476 τοῦ «Νουμά».

(**) Ἀφίνω ἐδῶ πῶς ὅταν οἱ ἀπεργίαι ἔχουν κυρίως τὸ σκοπὸ νὰ ὠφελήσων πρῶτα ἐκεῖνον καὶ ἔπειτα τοὺς ἐργάτες κάθε ἄλλο παρὰ τίμια καὶ εὐσυνείδητα γίνονται (γιὰτὶ δὲ θέλομε νὰ ποῦμε πῶς γίνονται ἀπὸ βλακεία). Ἀπόδειξη ἡ τελευταία ἀπεργία τῶν ἀριοεργατῶν, ποὺ δὲ θὰ τολμοῦσε ποτὲ νὰ τὴν προκαλέσει ἕνας σοβαρὸς ἄνθρωπος καὶ πραγματικὸς φίλος τῶν ἐργατῶν—ἀπεργία, ποὺ μ' ὅλη τὴν πρωτόφανη ὑποστήριξη ἀπὸ μέρος τῆς Κυβερνήσεως, κατέληξε μ' ἕνα πούφ, δηλ. μὲ τὸ νὰ μείνουν κάμποσοι ἐργάτες χωρὶς δουλειά. Θὰ γινότανε αὐτὸ, ἀν ἄλλα ἐλατήρια εἶταν ἐκεῖνά ποὺ δημιουργοῦσαν τὴν ἀπεργία;

Αὐτοὶ ποὺ εἶχαν τόσων καὶ τόσων χρόνων ὑπομονὴ χωρὶς νὰ σηκώσουν κεφάλι, μποροῦν νὰ περιμένουν ἕναν ἀκόμα χρόνον ἀν βρεθοῦν οἱ τίμιοι ὀδηγοὶ ποὺ νὰ τοὺς δώσουν νὰ τὸ καταλάβουν, ποὺ νὰ τοὺς δείξουν τὸ πραγματικὸ τους συμφέρον καὶ νὰ μὴ θελήσουν νὰ τοὺς θαμπώσουν μὲ τίς ἐπιτυχίαι τῆς σιγῆς. Δὲ θὰ πει ὁμοίως αὐτὸ πῶς θὰ περιμένουν τὴ σοσιαλιστικὴ πολιτεία. Ὅλοι μας φωνάζομε πῶς εἶναι βέβαια σκοπὸς τοῦ ἀγῶνα τὸ νὰ ἐξασφαλιστεῖ στὸν καθέναν ὀλόκληρος ὁ καρπὸς τῆς ἐργασίας του, χωρὶς κανένα δικαίωμα τοῦ κεφαλαίου οἰαοδήποτε μορφῆς, καὶ ἡ ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τῆς σκέψης του, μὰ πῶς ὁ ἀγῶνας γίνεται βήμα μὲ βήμα, γιὰτὶ καὶ τὴ δύναμη δὲν τὴν ἀποχτᾷ κανεὶς μονομιᾶς. Ὅσο νὰ ξυπνήσουν ὅλοι οἱ ἐργάτες, μικροαστοὶ καὶ μικροεργοὶ ποὺ μόνον ὅταν ὅλοι τοὺς ξυπνήσουν καὶ συνεργαστοῦν θὰ μπορέσουν νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα, ὅσοι λίγο λίγο θὰ ξυπνοῦν θὰ παίρνουν τὰ ὠφελήματά τους, τ' ἀνάλογα μὲ τὴ δύναμη ποὺ διαθέτουν. Μὰ θὰ ζητοῦν, θὰ ξέρουν τί καὶ πῶς τὸ ζητοῦν. Αὐτὸ θὰ πει σοβαρὴ ἐργασία ἀνθρώπων ποὺ πολεμοῦν ἔξι γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους μὰ γιὰ τὴν ιδέα. Δυστυχῶς οἱ ἐργάτες δὲν τὰ βλέπουν αὐτὰ θαμπωμένοι ἀπ' τὰ πρόσκαιρα κέρδη τους ἀκολουθοῦν τυφλὰ τὸν κατηφορικὸ δρόμον ποὺ πῆραν. Ἀμόρφωτοι καθὼς εἶναι δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ διακρίνουν τοὺς τίμους πολεμιστὰς ἀπ' τοὺς ἐκμεταλλευτὰς. Πιστεύουν κάθε κακοθήεια καὶ συκοφαντία ποὺ τοὺς ὑποβάλλουν οἱ τελευταῖοι ἐπιτήδεια, καθὼς εἶδαμε στὰ περασμένα φύλλα. Καὶ ὁ ἐλληρικὸς ἐργατικὸς ἀγῶνας ἔτσι μὲ τέτοια χάλια προχωρεῖ.... Καὶ ὁ ρωμὸς ἐργάτης κοιμάται σὰν ἄλλος Ἐπιμενίδης μακάρια.... **Μὰ θάρθει καὶ γε' αὐτὸν ἡ μέρα ποὺ θὰ ξυπνήσει.** Γιὰτὶ δὲν πιστεύομε πῶς ἀπὸ μᾶς λείπουν ὀλοτελα τὰ χέρια τῶν πρόμαχων τῆς ἐλεύθερης σκέψης ποὺ ν' ἀναλάβουν τὸν ἀγῶνα, ὅτε πῶς θὰ λείψουν οἱ εὐγενικοὶ χρηματοδότες, ὅπως δὲν ἔλειψαν σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου ἀν καὶ λιγώτερο αἰσθηματικὸ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ποὺ χωρὶς ν' ἀνήκουν στὴν ἴδια τάξη νὰ ὑποστηρίξουν ἕνα εὐγενικὸ ἰδανικὸ, τοῦ **ξεσκαλωμοῦ τῶν πολλῶν ἀπ' τὰ δεσμὰ τῶν δόλιγων.**

Ἄς γνωριστοῦν λοιπὸν ἀναμεταξύ τους οἱ τέτοιοι ἀφιλόκερδοι καὶ τίμιοι ἀγωνιστὰς, καὶ ὑπερνικῶντας μικρὰς διαφορὰς, ἄς δώσουν τὰ χέρια γιὰ μιά σοβαρὴ ἐργασία στὸ μέγαλον αὐτὸν ἀγῶνα.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ. Τὸ ζήτημα ποὺ ζετᾶζει σήμερα ὁ κ. Χριστουλάκης στὴ μελέτη του δὲν εἶναι ξένο γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά». Πολλὲς φορὲς ἀπὸ τίς στήλες τοῦτες πλατιά ζετάστηκε καὶ ποικιλότροπα μελετήθηκε, μὰ ἐλ' αὐτὰ μείνανε στὸ χαρτί, ἀφοῦ κανένας μας δὲ συγκινήθηκε, ἴσως γιὰτι ἀκόμα κανένας μας δὲν τὼνωσε πόσο μεγάλο εἶναι τὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς ἐπανάστασης καὶ ποιῆς ὑποχρέωσες ἐπιδίδει στοὺς δημοτικιστάδες. Τὸ βλέπουμε ἔλοι πὼς τὸ Ζήτημα ἀπὸ καιρὸ ἐπαψε νᾶναι πιά ἀποκλειστικὰ γλωσσικὸ καὶ πὼς ἀνάγκη οἱ δημοτικιστάδες νὰ ὀργανωθοῦμε σὲ πολιτικοκοινωνικὸ κόμμα, ἃ θέλουμε ὁ ἀγώνας μας νὰ μὴν ἀπομείνει ἀγονος, ἃ θέλουμε νὰ προκηρῆσομε καὶ νὰ ἐπιβληθοῦμε.

Τὸ βλέπουμε, τὸ ἀναγνωρίζουμε, μὰ δὲν τὸ ἐνεργοῦμε. Τὸ γιὰτι δὲν τὸ ἐνεργοῦμε, καιρὸς πιά νὰ ζεταστῆ πλατιά καὶ εἰλικρινά. Ἄς μιλήσουν οἱ δικοὶ μας, ἃς μᾶς ποῦνε τὴ γνώμη τους, ἃς μᾶς φωτίσουν. Οἱ στήλες τοῦ «Νουμά» εἶναι ἀνοιχτές, ἢ ὁ «Νουμάς», νὰ ποῦμε, τὸ υἱοθετεῖ τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Χριστουλάκη καὶ λαχταράει ν' ἀνοιχτεῖ συζήτηση ἀπ' ἀφορμὴ του. Ἄπὸ τὴ συζήτηση κάτι θὰ βγεῖ. Κι αὐτὸ τὸ κάτι, ἴσως μᾶς ξεναρκώσει καὶ μᾶς βάλει στὸ δρόμο μας.

ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑΧΤΗΡΑΣ. Θάναγκαστοῦμε νὰ ξαναποῦμε κάτι ποὺ κοροϊδεύτηκε καὶ ἀπὸ τοῦτες ἀκόμα ἐδῶ τίς στήλες καὶ καταλογίστηκε γιὰ μονομανία τοῦ ἐκδότη τοῦ «Νουμά». Γιὰ νὰ πᾶει μπροστὰ τὸ Ζήτημα, ἀνάγκη πρῶτα νὰ μορφωθεῖ δημοτικιστικὴ συνείδηση καὶ δημοτικιστικὸς χαρακτήρας—ἀλόιμονο, πράματα ποὺ λείπουνε γιὰ τὴν ὥρα ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους μας. Μπορεῖ νᾶσαι ἔσο θέλεις καλοσυνειδητὸς ἄθρωπος καὶ τιμιώτατος πολίτης, μὰ δὲ σῶνουνε αὐτὰ γιὰ νὰ γίνεις καὶ νᾶσαι καλὸς δημοτικιστής. Χρειάζεται μιὰ κάπια ξεχωριστὴ συνείδηση κ' ἕνας κάπιος ξεχωριστὸς χαρακτήρας—καὶ περισσότερο ἀπ' ἄλλα, χρειάζεται πίστη τυφλὴ καὶ ἀφοσίωση στὸν ἀγῶνα.

Μὲ τὸ δρόμο ποὺ πῆρε τὸ Ζήτημα σήμερα καὶ μὲ τὸ δρόμο ποὺ θὰ πάρει αὔριο, εὐκολο νὰ γίνεις κανεὶς δημοτικιστής (ἀφοῦ κι ὁ δημοτικισμὸς πᾶει νὰ καταντήσῃ μὸδα σήμερα), μὰ δύσκολο, πολὺ δύσκολο καὶ νὰ μείνει.

Γιὰ νὰ πολεμήσῃ κανεὶς τὴν καθαρευουσιάνικη

σαπίλα ἀποτελεσματικά, ἀνάγκη πρῶτα νὰ πολεμήσῃ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του, νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ λογῆς καθαρευουσιάνικα φορτώματα, νὰ τὸν *προσανατολίσει*, ποὺ λένε, πρὸς τὴ δημοτικιστικὴν ἰδεολογία.

Νᾶ, μιὰ ὄψη τοῦ ἀγῶνα μας, ποὺ πρέπει ξεχωριστὰ καὶ προσεχτικὰ νὰ μελετηθεῖ. Πὼς νὰ μείνουμε δημοτικιστάδες. Πὼς νὰ πληθύνουμε ἔσοι εἶναι νὰ μείνουμε. Καὶ γιὰ νὰ μείνουμε καὶ νὰ πληθύνουμε, ἀνάγκη πᾶσα νᾶρίσουμε καταμέρος τὰ *οιλογενειακά* μας, ἢ τουλάχιστο νὰ μὴν τὰ βγάζουμε στὸ φανερό.

Ἔτσι μονάχα θὰ τραδίξουμε μπροστὰ. Ἄλλιῶτικα θάεροκοπανάμε καὶ θὰ τὸ μπακαλεύουμε τὸ Ζήτημά μας.

ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ. Μερικὲς Ἀθηναίικες ἐφημερίδες, οἱ περισσότερες, ἀποφασίσανε νὰ ξεσκλαβωθοῦνε ἀπὸ τὸν κ. Τσαγκάρη καὶ ἀπὸ τὸ Πραχτορεῖο του καὶ ἰδρύσανε δικὸ τους πραχτορεῖο καὶ πουλοῦνται σήμερα λεύτερα στοὺς δρόμους, ἀπὸ δικούς τους ἐφημεριδοπῶλες καὶ γιὰ δικὸ τους λογαριασμὸ.

Τὸ τί χαμάλικα δουλεύανε ἴσαμε προχτὲς ἀκόμα αὐτοὶ οἱ ραγιάδες στὸ Κράτος τοῦ Τσαγκάρη, μᾶς τὸ εἶπανε οἱ ἴδιοι σήμερα ποὺ λύθηκε ἡ γλώσσα τους καὶ ποὺ μπορέσανε νὰ λιᾶσουνε τᾶπλυτὰ τους. Ἀυτοκράτορας ἀληθινός, μᾶς λένε, ὁ Τσαγκάρης καὶ τοὺς ἐπέθανε ὄχι μόνο νὰν τονὲ θυματίζουνε νύχτα μέρα, μὰ νὰ θυματίζουνε κι ἔσοις τοὺς ὑπόδειχνε ἡ Μεγαλειότητά του. Οἱ ἴδιοι μᾶς βεβαιώνουνε πὼς «ἐπὶ ἐξάμηνον διεξήγετο δημοσιογραφικὸς ἀγὼν καὶ ὑβρίζετο καὶ διεσύρετο παρὰ τῶν ἐφημερίδων εἰς πρόεδρος Ἐφετῶν διότι ἡ γνώμη του ἦτο ἀντίθετος τῆς γνώμης τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Πραχτορείου». Δηλ. ὁ κ. Σπύρος Τσαγκάρης ἀνέβαζε στὰ μεσοῦρα καὶ καταβαράθρωνε ὅποιον ἤθελε, ἀνάλογα μὲ τὰ συμφέροντά του.

Καὶ τὴ δύναμη αὐτὴ τοῦ τὴν εἶχανε δώσει οἱ ἴδιοι οἱ διευθυντὲς τῶν ἐφημερίδων ποὺ τοῦ φερνόντουσαν, κὐτὴ εἶναι ἡ κυριολεξία, δουλικώτατα, ποὺ τοῦ σκουπιζανε μὲ τὸ μαντίλι τους ἀκόμα καὶ τὰ παπούτσια του στὸ Φάληρο (ἕνας μακαρίτης διευθυντῆς Ἀθηναίικης ἐφημερίδας τόκαμε κι αὐτὸ) γιὰ νὰν τοὺς προστατεύῃ τίς ἐφημερίδες ἰους, γιὰ νὰν τοὺς δανείζῃ κάποτε τὰ...ἴδια τὰ λεφτὰ τους, γιὰ νὰν τοὺς ἔχει ἀπὸ καλὸ.

Ὁ κύρ Σπύρος ἐδῶ, ὁ κύρ Σπύρος ἐκεῖ. Πῆρε τὸ παράσημο ὁ κύρ Σπύρος, καὶ οἱ ἐφημερίδες γράψανε τὴν ἄλλη μέρα πὼς τοῦ δέξιζε καὶ μεγαλόσταυρος. Ἔγινε βουλευτῆς ὁ κύρ Σπύρος, καὶ οἱ ἐ-

φημερίδες όλες με μιὰ φωνή γράφανε πὼς τοῦ ἀξιζε νὰ γίνει καὶ πρωθυπουργός. Ἐστόμιζε τὴ μεγαλειτερὴ ἀνοησία ὁ κύρ Σπύρος, κι ὅλοι οἱ κύριοι Κύροι καὶ Πώπηδες καὶ Γιολντάσηδες κρατούσανε τὴν κοιλιά τους ἀπὸ τὰ γέλια γιὰ τὸ ἔξοχο χωρατό.

Καὶ δὸς τοῦ πόζα ὁ κύρ Σπύρος καὶ δὸς τοῦ σερκιές.

Σήμερα τὸν ξεθρονίζουσε τὸν κύρ Σπύρο, σήμερα ζητάνε τὴ λευτεριά τους κι αὐτοί. Ἡ ὥρα ἡ καλή. Καὶ μακάρι τὸ οἰκονομικὸ ξεσκλάβωμα τοῦ τύπου νᾶχει καὶ συνέχεια. Δηλ. κοντὰ στὴν οἰκονομική του ἀνεξαρτησία νάποχτήσει καὶ τὴν ἠθική του ἀνεξαρτησία ὁ τύπος μας.

ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ. Δυὸ τρεῖς ἐφημερίδες ἀπομείνανε ἀκόμα στὸ παλιὸ πρακτορεῖο καὶ ξεκολοθοῦνε, οἱ ἔρημες, τὸ λιθάνισμα. Ἴδου καὶ τὸ δεῖγμα: «.....Καὶ οἱ «Καιροὶ» οἱ ἀρχίσαντες καὶ ἀνδρωθέντες καὶ ἀκμάσαντες καὶ συνεργαζόμενοι μετὰ τὸ πρακτορεῖον δὲν δύνανται ἢ νὰ ὁμολογήσουν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ κ. Τσαγκάρη, τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐκρίνειαν καὶ τὴν ἀμεροληψίαν ἔχον πάντοτε, ὡς βάσεις, ὑπῆρξε τὰ μέγιστα συντελεστικὸν πρὸς περιαγωγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου εἰς τὴν σημερινὴν ἀληθῶς ὑπέροχον θέσιν αὐτοῦ».

Ἔστερ' ἀπὸ τέτοιους φτωχοπροδρομισμοὺς (Ἐμμανουὴλ παμβασιλεὺ παρὰ σαραντιπέντε!) ἀληθῶς ὑπέροχος εἶναι ἡ σημερινὴ θέσις τοῦ Ἑλλην. τύπου!

ΤΟ ΜΑΧΑΙΡΙ. Στὸ πατριωτικὸ συλλαλητήριον τῆς περασμένης Κυριακῆς ὁ ἀθάνατος Ματσούκας ἀναδείχτηκε καὶ πάλι ὁ εὐγλωττότερος ρήτορας.

Ἔστερ' ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ κ. Σωτηριάδη ζητήσανε οἱ πατριῶτες νὰν τοὺς βγάλει λόγο κι ὁ Ματσούκας. Κι ὁ Ματσούκας, ἀντὶ λόγο, τοὺς ἔβγαλε ἕνα μαχαίρι καὶ τοὺς εἶπε:

— Νᾶ, αὐτὸ εἶναι. Σᾶς βαστάει;

Καὶ πῆδησε σὲ μιὰ ἀμαξα κ' ἔφυγε.

Μιλάνε γιὰ **Ματσουκισμό** μερικοὶ κουτοῦξυπνοὶ ποὺ θέλουνε νὰ κοροιδέσουνε. Μιλάνε γιὰ **Ματσουκισμό** καὶ μερικοὶ ἄλλοι, λιγοστοί, ποὺ τοὺς δέθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουνε τὸν ἀπομέσα Ματσούκα, τὸν ἐσωτερικόν, τὸ γιομάτο φῶς καὶ κρῖνα.

Οἱ πρῶτοι γελάνε καὶ οἱ δεῦτεροι θαμάζουνε. Καὶ τὸ μαχαίρι τῆς περασμένης Κυριακῆς ἀλλιώτικα μίλησε στοὺς πρῶτους κι ἀλλιώτικα στοὺς δεῦτε-
ρους.

Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ

ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ

Φίλε «Νουμά»,

Περαστικὸς ἀπὸ τὸ Βόλο εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ γνωριστῶ μετὰ τὸν κ. Κ. Ι. Ζάχο τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ σοσιαλισμοῦ, τὸν ἱδρυτὴ τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου, τὸν ἀνθρώπο τὸ νεοιδεάτη ποὺ ἀπὸ τὸ τίποτα κατάφερε νὰ δημιουργήσῃ μιὰ νέα ζωὴ, ποὺ κατάφερε νὰ ξυπνήσῃ τοὺς ἐργάτες ἀπὸ τὸ λήθαργο ποὺ κοιμόντουσαν. Μετὰ δέχτηκε φιλικὰ στὸ Ἑργατικὸ Κέντρο, στὸ Κέντρο τῆς Μυσταγωγίας ποὺ κάθε γωνιά του μοῦ δείχνει τὴν πρόοδο τοῦ σοσιαλισμοῦ, ποὺ κάθε γωνίτσα του κράζει ἀδιάκοπα «ξύπνα ἐργάτη, σπάσε τίς ἀλυσίδες ποὺ σὲ σφιχτοδέ-
νουν μετὰ τίς πρόληψες, ἔχεις καὶ σὺ δικαιώματα στὴ ζωὴ». Γνωρίστηκα μετὰ τὰ λεβεντόπαιδα τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου, μίλησα, ἔφαγα μαζί τους, γλέντησα, ἀκουσα τὰ μᾶθημά τους καὶ αἰστανθῆκα στὴν ψυχὴ μου τὴν ἀγαλλίαση, εἶδα ἀπέναντί μου τὸν ἐργάτη ποὺ τὸν ὄνειρευόμουν. τὸν ἀγνὸ σοσιαλιστὴ.

Συγκρίνοντας τὰ δυὸ Κέντρα, τὸ Ἀθηναῖκο καὶ τοῦ Βόλου, βλέπω ὅτι σέβνα γίνεται κάποια ἐπιμετάλλευση τῆς ἐργατικῆς ιδέας καὶ κάποια συφεροντολογικὴ προσπάθεια νὰ μένουν οἱ ἐργάτες στὸ σκοτάδι, ἐνῶ στᾶλλο, στὸ Ἑργατικὸ Κέντρο τοῦ Βόλου, ἔχουνε μπερὶ οἱ νέες ιδέες καὶ μεσουρανεῖ ὁ ἥλιος ὁ λαμπερὸς ποὺ σὲ θαμπώνει, δὲ μάλιστα ἔχεις ζήσει στὸ Ἀθηναῖκο σκοτάδι. Αὐτὸ εἶναι μετὰ λίγες γραμμὲς τὸ Ἑργατικὸ Κέντρο. Ἄς τὰ δοῦν αὐτὰ οἱ ἐργάτες τοῦ Θεοδωρόπουλου κι ἄς τινάξουν ἀπὸ πάνω τους τὸ βραχνᾶ ποὺ θὰ τοὺς πνίξει.

Βόλος, 27 τοῦ Τρυγητῆ

ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΜΑΛΛΙΑΡΟΙ...

Φίλε «Νουμά»,

Ἄς κ. Τιμ. Σταθ. τῆς «Ἐσπερινῆς» εἶναι μαλλιαρός. Τουλάχιστο ἔτσι λέει ὁ ἴδιος ὅταν τᾶχει μετὰ μαλλιαροὺς,

— Ἐμεῖς οἱ μαλλιαροὶ!...

Καὶ παίρνει κεινο τὸ ἴψ!... σς του τὸ χαρακτηριστικόν, τὸ Σταθοπουλεῖκο, νὰ ποῦμε.

— Ἐμεῖς οἱ μαλλιαροὶ!!

Κι ὅμως «εμεῖς οἱ μαλλιαροὶ» δὲ θὰ γράφαμε

ποτέ τὸ χρονογράφημα πούγραψε ὁ κ. Ίφ! Σταθ. στήν «Ἑσπερινή» τῆς Κεριακῆς (19 Αὐγ. σελ. 1) γιὰ νὰ καυτηριάσει τάχα τὸν κ. Πάλλη καὶ νὰ κολακέψει κάποιον μὴ μαλλιάρῳ κύριον.

Αὐτὰ εἶναι, μὲ τὸ συμπάθειο, καθαρευουσιάνικα φερσίματα καὶ τὰ ξέρει πολὺ καλὰ ὁ φίλος κ. Τιμ. Σταθ. πούναι ἀρκετὰ ἐξυπνος καὶ πού σ' ἔνα μοναχὰ πέφτει ὄζω, νὰ παίρνει τοὺς ἄλλους γιὰ κουτούς, πού δὲν καταλαβαίνουνε, μάτια μου, γιὰτὶ γράφονται μερικὰ πρῶματα ἔτσι κι ἄλλοιῶς πολλές φορές.

Δικός σου

ΣΤΑΘ. ΤΙΜ.

Υπὸ τὴν ὄψ. προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ (Πλατεία Κάνιγγος)

(ΙΑΡΥΜΑ ΠΑΝΘΡΟΥΣ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ)

Ἀνωτέρα Ἐμπορικὴ Σχολή:

(Σκοπεῖ τὸν ἐπιστημονικὸν καταρισμὸν Ἐμπόρων, Λογιστῶν, τραπεζ. ἐπαλλήλων κλπ.).

Χημικὴ-Βιομηχανικὴ Σχολή:

(Σκοπεῖ τὸν καταρισμὸν Χημικῶν καὶ Χημικῶν βιομηχάνων).

Γεωργικὴ Σχολή:

(Σκοπεῖ τὸν καταρισμὸν ἐπιστημόνων Γεωπόνων).

Μηχανουργικὴ Σχολή:

(Σκοπεῖ τὸν καταρισμὸν ἐπιστημόνων Μηχανουργῶν διὰ τὸ πολεμικὸν καὶ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικόν, διὰ τοὺς σιδηροδρόμους, διὰ τὰ μηχανουργεῖα καὶ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια).

Ἀρχιτεκτονικὴ Σχολή:

(Σκοπεῖ τὸν ἐπιστημονικὸν καταρισμὸν Ἀρχιτεκτόνων).

Μεταλλευτικὴ καὶ Μεταλλουργικὴ Σχολή:

(Σκοπεῖ τὸν καταρισμὸν ἐπιστημόνων Μεταλλευτῶν καὶ Μεταλλουργῶν).

Προπαιδευτικὸν σχολεῖον (πρακτικὸν γυμνάσιον):

(Τοῦτο ἐπέχον θέσιν πρακτικοῦ γυμνασίου ἀποτελεῖται ἐκ δύο τάξεων καὶ εἶνε προπαρασκευαστικὴ σχολή (école préparatoire) σκοποῦσα τὴν κατάρτισιν τῶν μελλόντων νὰ ἐγγραφῶσιν εἰς τὰς εἰδικὰς σχολὰς καὶ μὴ ἔχοντων τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα).

Δελτίον Μηνιαίων τῶν προόδων τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν εἰς 12500 ἀντίτυπα Συνδρομὴ ἔτησίᾳ δρ. 3.

Χημεῖον ἐπιστημονικὸν

καὶ Ἐργαστήρια πρακτικῶν ἐφαρμογῶν

Ἐγγραφαὶ ἀπὸ τῆς 20 Ἀγούστου καὶ ἐξῆς.

Ἐναρξίς μαθημάτων τὴν 15 Σεπτεμβρίου.

ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΪΚΟΝ ΕΤΟΣ 1912-1913

Πρόγραμμα παρέχεται δωρεάν.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Δῶ κι ὄμπρός ὁ «Νουμάς» θὰ βγαίνει ταχτικά κάθε Σαβάτο.

— Ὁ κ. Στεφ. Γρανίτσας μᾶς ἐστειλε ἀπὸ τὴν ἀθάνατη Εὐρυτανία, πού ξεκαλοκαίρει, πολυσέλιδη ἀπάντησιν στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ κ. Χρηστουλάκη «Ὁ Βενιζέλος καὶ ἡ δημοτικιστικὴ ἰδεολογία». Ἡ ἀπάντησιν τοῦ κ. Γρανίτσα ἐπιγράφεται «Ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Ἑλληνικὸς ὑστερισμὸς» καὶ θὰ δημοσιευτῆι στὸ φύλλο τοῦ ἄλλου Σαβάτου.

— Κάποιος ταχυδρομικὸς ὑπάλληλος σὲ κάποια ἐπαρχία (δ-νόμα καὶ μὴ χωριό, γιὰ τὴν ὥρα) εἶπε στὸν ἀνταποκριτῆ μας:

— «Γράψε στήν Ἀθήνα νὰ μοῦ στέλνουνε κανένα *Νουμά*, μὰ κι ἂ δέ μοῦ στέλνουνε, δὲ μὲ νοιάζει. Ἀπὸ τὰ φύλλα πού ἔρχονται δῶ γιὰ τοὺς συντρομητάδες κρατῶ ἕνα δυό, διαβάζω καὶ γῶ, δίνω καὶ σὲ κανένα φίλο κ' ἔτσι βολεύεται τὸ πρῶμα».

— Βολεύεται γιὰ τὴν ἀφεντιά του' γιὰ μᾶς ὅμως ὄχι. Καὶ γι' αὐτὸ δῶ κι ὄμπρός τὸν παρακαλοῦμε νὰ δέχεται τὸ φύλλο πού θὰν τοῦ στέλνουμε χάρισμα καὶ νὰ δίνει τέλλα φύλλα στοὺς συντρομητάδες μας.

— Ἀπὸ τὸ Βόλο μᾶς στάλθηκε ὅλη ἡ *δικογραφία* τοῦ ξυλοφορτώματος τοῦ ποιητῆ κ. Πανᾶ. Ὁ κ. ὑπερποιητῆς σὲ κάποια διάλεξή του θέλησε νὰ βροῖσι τοὺς μαλλιάρους, ξαναμασσώντας τις πατήνωστες βρισιὰς καὶ συκοφαντίες, μὰ ὁ ζουγράφος κ. Ν. Νικολαΐδης, τὸν τράβηξε παράμερα, ἔμα τέλιωσε ἡ διάλεξη, καὶ τοῦ ἄλλαξε τὸν ἀδόξαστο στὸ ξύλο. Αὐτὰ γιὰ τὴν ἱστορία.

— *Μαλλιάροι* λοιπὸν. Τίτλος τιμῆς πιά κι ὄχι βρισιὰς καὶ κοροϊδεῖας. Πρῶτος ὁ κ. Πάλλης θὰ τονε μεταχριστιεῖ ἐπίσημα, νὰ ποῦμε, καὶ γιὰ τοῦτο τὸ καινούριον βιβλίον του θὰ βγῆι μὲ τέτιο ξόφυλλο: «Ἀλεξ. Πάλλη, μαλλιάρου, *Κούφια καρύδια*». Καίρὸς πιά νὰρχινήσομε καὶ στὶς κάρτες μας νὰ βάζομε αὐτὸ τὸν τίτλο.

— Ἀπὸ τὰ Χανιά μᾶς γράφουνε πὼς τυπώθηκε τὸ ἔξοχο ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκη «Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ τιμωρία», μετασμένο στὴ δημοτικὴ ἀπὸ τὸ φίλο Στάλιο Χαριτάκη, καὶ θὰ κυκλοφορήσι σὲ καμιά δεκαπενταριά μέρες.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Θ. Νικ. Κάρου. Λάβανε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. κ. **Π. Γιανν.** Βιέννη, **Β. Ἡλ.** Σταμποῦλ καὶ σὲ μερικὸς ἄλλους πού γραφτήκανε τελευταία συντρομητάδες. Καθὼς τὸ δηλώνομε ταχτικά στὸ φύλλο, ἡ συντρομὴ προπλερώνεται. Θὰ σὰς σταίλομε λοιπὸν ἀκόμα δυό φύλλα καὶ ὅστερα θὰ σταματήσομε ὅσο νὰ μᾶς σταίλετε τὴ συντρομὴ σας. — κ. **Π. Πανλ.** Σαλονίκη. Ἀκόμα δὲ μᾶς στάλθηκε ἡ συντρομὴ ἀπὸ τ' Ἀθῶνα. Θύμησέ τους το. — κ. **Υπ.** Σμύρνη. Ἡ Τράπεζα Ἀθῶνων μᾶς εἰδοποίησε πὼς πλήρωσε τὴ συντρομὴ σου κ' εὐχαριστοῦμε.